

Голас Радзімы

№ 31 (1913)
1 жніўня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Ансамбль, які вы бачыце на гэтым здымку, — з калгаса «Бердаўка», што на Гродзеншчыне. Створаны ён дружнай і працавітай сям'ёй ПАРФЕНЧЫКАЎ. У выхадныя і святочныя дні самадзейныя калектывы выпраўляецца ў паездкі па раёну, вобласці і нават за межы рэспублікі. Вельмі адказна ставіцца ён да сваіх выступленняў. І ўсё ж найбольш хваляюцца Парфенчыкі, калі спяваюць для землякоў — хлебарабаў роднага калгаса. [Матэрыял пра ансамбль Парфенчыкаў змешчаны на 2-й стар.].
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

падзеі • людзі • факты

ФОРУМ ЮНАЦТВА,
МІРУ, ДРУЖБЫ

27 ліпеня ў Маскве быў урачыста адкрыты XII Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў.

Звыш 20 тысяч дэлегатаў больш чым за 150 краін свету сабраў Маскоўскі форум. Для юнацтва планеты фестываль — лепшая магчымасць бліжэй пазнаць і зразумець адзін аднаго, абмеркаваць самыя вострыя праблемы сучаснасці, у сяброўскіх дыскусіях выпрацаваць агульную платформу дзеянняў прагрэсіўнага маладзёжнага руху.

На адкрыцці фестывалю на стадыёне ў Лужніках прысутнічалі кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, зарубежныя дзяржаўныя і палітычныя дзеячы. Перад прысутнымі выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў. Ён сказаў, што такія фестывалі — заўсёды вялікае свята, вялікая міжнародная падзея. Але, зразумела, фестывалі — гэта не толькі свята. Праблемы жыцця закранаюць і хваляюць моладзь не менш востра, чым старэйшыя пакаленні. З усім запалам юнацтва яна ўзнямаецца на бой за сацыяльную справядлівасць і сапраўдную свабоду, за тое, каб даброты зямлі, даброты цывілізацыі былі даступныя ўсім, каб зніклі з жыцця чалавека і чалавечства насілле і расізм, нераўнапраўе і прыгнёт, мілітарызм і агрэсія.

Тут, на радзіме вялікага Леніна, сказаў М. С. Гарбачоў, вы можаце непасрэдна адчуць, наколькі глыбока адданая наша моладзь высакародным ідэалам гуманізму, міру і сацыялізму.

Цэлы тыдзень будзе працягвацца радаснае, захапляючае свята моладзі нашай планеты.

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

СТЫКОўКА НА АРБІЦЕ

21 ліпеня 1985 года ажыццёўлена аўтаматычная стыкоўка штучнага спадарожніка Зямлі «Космас-1669» з арбітальным пятаўзёмным комплексам «Салют-7» — «Саюз Т-13».

Спадарожнік «Космас-1669», выведзены на калязямную арбіту 19 ліпеня, аналагічны караблю «Прагрэс». На борце спадарожніка ёсць апаратура для правядзення навуковых даследаванняў як у аўтаномным палёце, так і ў саставе арбітальнага комплексу.

Узаемны пошук, збліжэнне, прычальванне і стыкоўка касмічных апаратаў выконваліся з дапамогай бартавай аўтаматыкі. Гэтыя працэсы кантраляваліся Цэнтрам кіравання палётам і апаратам арбітальнага комплексу — касманаўтамі Джанібекавым і Савіных. Спадарожнік прыстыкаваны да станцыі з боку агрэгата адсека.

Паводле дакладаў акіпажа і даных тэлеметрычнай інфармацыі, бартавыя сістэмы арбітальнага комплексу «Салют-7» — «Саюз Т-13» — «Космас-1669» функцыяніруюць нармальна.

Самаадчыванне касманаўтаў Джанібекава і Савіных добрае.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

СВЯТА БРАЦКАЙ
ПОЛЬШЧЫ...

Шырока адзначалася ў Беларусі нацыянальнае свята ПНР — 41-я гадавіна адраджэння Польшчы.

Гэтай дапе быў прысвечаны ўрачысты сход прадстаўнікоў працоўных Мінска. З дакладам на ім выступіў намеснік старшыні Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны А. Ульяноў. Ён адзначыў, што ва ўмацаванні савецка-польскай дружбы прыкметная роля належыць Беларусі. Усе вобласці рэспублікі цесна супрацоўнічаюць з ваяводствамі ПНР. Дружаць чыгуначнікі і трактарабудульнікі, працаўнікі вёскі і вучоныя, работнікі мастацтва і літаратуры.

Генеральны консул ПНР у Мінску Я. Рачкоўскі, які выступіў на сходзе, падкрэсліў, што далейшае расшырэнне польска-савецкіх сувязей, актыўнае супрацоўніцтва ў рамках СЭУ і Варшаўскага Дагавора дапамагае працоўным Польшчы дабівацца новых поспехаў у сацыялістычным будаўніцтве.

З выпадку нацыянальнага свята генеральны консул ПНР у Мінску наладзіў прыём, на якім прысутнічалі члены ўрада рэспублікі, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, военачальнікі, актывісты Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы. На прыёме быў таксама Генеральны консул ГДР у Мінску П. Якабе.

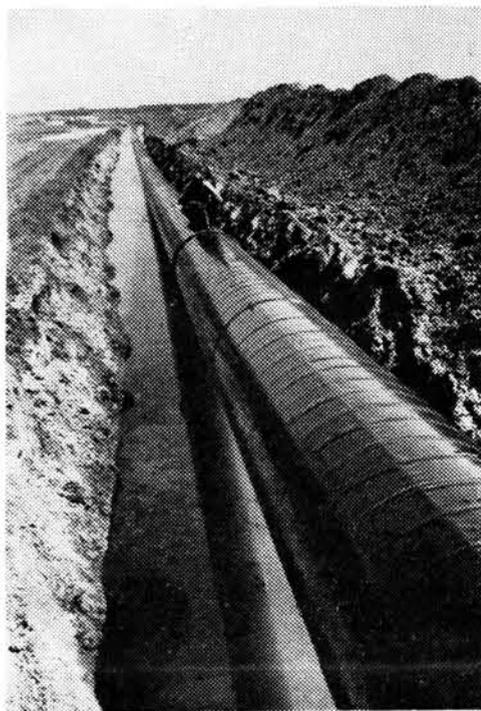
...І КУБЫ

Мацінеюць і паглыбляюцца сяброўскія сувязі паміж Беларуссю і Рэспублікай Куба. На Востраве Свабоды добра вядомы беларускія трактары, аўтамабілі, прыборы, станкі. Сотні кубінскіх юнакоў і дзяўчат вучацца ў навучальных установах Беларусі.

Пра гэта гаварылася на ўрачыстым сходзе прадстаўнікоў працоўных Мінска, прысвечаным рэвалюцыйнаму свята Кубы — Дню нацыянальнага паўстання — 32-й гадавіне штурму казармы Манкада.

Аб поспехах кубінскага народа ў эканамічным, сацыяльным і культурным будаўніцтве расказалі ў сваіх выступленнях на сходзе загадчык сектара агульнага міжнароднага аддзела ЦК Кампартыі Кубы А. Р. Аруфе, прадстаўнік зямляцтва кубінскіх студэнтаў, якія вучацца ў Мінску, В. М. Каяда.

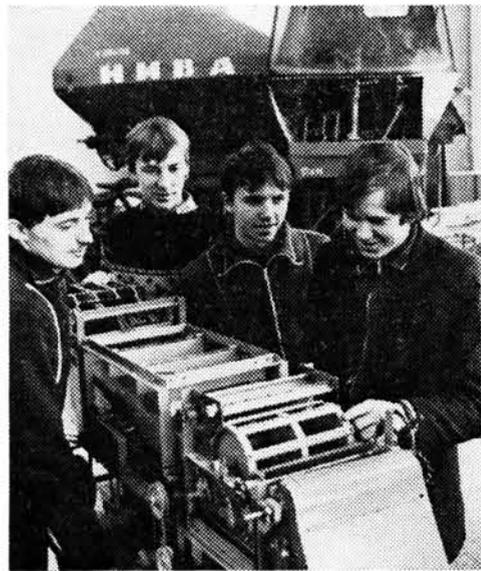
МАГІСТРАЛЬ ДРУЖБЫ

Мы паведамлялі ўжо пра будаўніцтва газаводу Кобрын — Брэст — Варшава. Магістраль пракладаюць спецыялісты з Польскай Народнай Рэспублікі. Яе ўвод дазволіць рэзка павялічыць пастаўкі прыроднага газу ў брацкую краіну.

Працягласць савецкага ўчастка новага газаводу — 87 кіламетраў. Весці трасу даводзіцца ў цяжкіх умовах, пераадолюючы мноства ўжо існуючых камунікацый і прыродных перашкод. Тым не менш, да кастрычніка польскія спецыялісты мяркуюць завяршыць укладку ўсіх звянаў магістралі. **НА ЗДЫМКУ:** у палескія балоты кладуцца трубы новага газаводу.

КАДРЫ ДЛЯ ВЁСКИ

Усяго пяць год назад адкрылася Віцебскае сярэдняе прафесійнае вучылішча № 176, а ўжо каля тысячы яго выпускнікоў працуюць у вёсках вобласці. Кваліфікаваных трактарыстаў, агароднікаў і кветаводаў гасцінна сустракаюць у калгасах і саўгасах Віцебскага і Лёзненскага раёнаў, дзе хлопцы і дзяўчаты з гэтага вучылішча праходзяць вытворчую практыку.

Цяпер будучыя спецыялісты рыхтуюцца да ўборкі ўраджаю-85.

НА ЗДЫМКУ: навучэнцы вучылішча на тэрыторыі занятках.

У БУДНІ—КАЛГАСНІКІ,

У ВЫХАДНЫЯ—АРТЫСТЫ

АНСАМБЛЬ ПАРФЕНЧЫКАЎ

Пра Івана Парфенчыка пісалі ўжо газеты. Пісалі, як пра сумленнага чалавека, добрага калгасніка, перадавіка працы. І для многіх, хто чытаў пра яго, хто меў завочнае знаёмства з ім, было вельмі нечакана ўбачыць яго ў групавым здымку, які змясціла «Правда». Нечаканасць гэтая была, уласна кажучы, не ў тым, што вядомасць Парфенчыка дайшла аж да Масквы, а ў тым, што значыўся ён у складзе ансамбля. Ды яшчэ не зусім звычайнага. Сямейнага.

Толькі год сямейнаму ансамблю Парфенчыкаў. А ўжо заваяваў вядомасць. Імклівай птушкай вядомасць яна па навакольных вёсках, абляцела ўвесь раён і паплыла далей, да вялікіх гарадоў. Сем чалавек у ансамблі. Спяваюць песні беларускія, рускія, украінскія, літоўскія. Ансамбль самадзейны. Іван Уладзіміравіч самы старэйшы — 52 гады. Трыццаць год працуе шафёрам. Яго дачка Таццяна — загадчык гаспадарчай часткі ў дзіцячым садзе. Пляменнік Аляксандр — электрык. Жонка Аляксандра Іна — музычны работнік у дзіцячым садзе. Яна самая маладая ў ансамблі — 22 гады. Пляменніца Зося — адміністратар гасцініцы. Яе муж Генадзь — механізатар. А кіруе ансамблем яшчэ адна дачка Івана Уладзіміравіча Зінаіда. Яна выкладае ў мясцовай музычнай школе.

Жывуць Парфенчыкі ў адным калгасе. Раскінуўся ён на землях былых памешчыкаў Лясковіча і Раткевіча, а таксама польскіх асаднікаў, якія панавалі ў гэтым краі да 1939 года. Час мінуў значны, хутка поўвека стукне, але тое жыццё яшчэ добра памятаецца мясцовым доўгажыхарам. І па сённяшні дзень, як знакі мінуўшчыны, стаяць на рэдкіх хутарскіх сядзібах адзінокія хаты, старэюць. Іван Парфенчык не з мясцовых. Аказаўся тут у 16-гадовым узросце, калі пераехаў сюды на пастаяннае жыхарства яго бацькі. Недзе там на ранейшым месцы, у нейкай сотні кіламетраў адгтуль, засталіся гаротныя ваенныя гады дзяцінства. Сапраўднае жыццё прыйшло разам са сталасцю. Праца парадніла яго з новай зямлёй і людзьмі і змацвала з імі тугімі каранямі.

...Дождж ішоў другі дзень запар. Зачынаўся новы світанак, а ён і не думаў сціхаць. Іван Парфенчык апранаўся, выйшаў у двор. Навакolle мела пануры выгляд. Шэрая заслона імжы завісла паміж небам і зямлёю, амаль скрыўшы за сабою зялёны прасцяг палёў з рэдкімі астраўкамі дрэў і кустоў. «Ну й надвор'е, ну й чэрвень», — падумаў. І страшэнна захацелася, каб хутчэй скончыўся гэты нудны, зусім не летні дзень. Вечарам зноў, як і ўчора, збярэцца пасля працы моладзь, усядуцца спачатку ўсёй вялікай сям'ёю за стол, а потым весела ці тужліва зайграе баян. І пайшло-паехала.

Дождж — не дождж, а збірацца на працу трэба. У калгасе пракладаецца новая, карацейшая дарога паміж двума вёскамі, і ён, Парфенчык, падвозіць асфальт. За тры дзесяцігоддзі працы шафёрам агульны кіламетраж, наезджаны ім па мясцовых маршрутах, у дзесяць зямных экватараў не ўкладзецца.

Паснедаўшы, Іван Уладзіміравіч накіроўваецца да калгасных гаражоў, дзе, як зацугляны конь, стаіць яго верны і неразлучны сябар аўтамабіль. Праводзіць жонка Марыя Пятроўна.

Яны ў сям'і, як два берагі адной рэчкі. Згодна плыве жыццё між імі. Некалі, на самым світанку іх агульнага маладога шчасця, не знайсці было ў тутэйшых мясцінах прыгажэйшай дзяўчыны і лепшай спявачкі, чым Марыя. Ды і ён, што прыбядняцца, голас меў густы і сакавіты. Марыя яшчэ і танцоркай добрай была. Возьме яго пад руку, зацягне ў круг — і адтуль сы-

пане частушкамі. А ён падтрымае.

Пра юнацкія захапленні — песні — не забывалі яны і пазней, калі нарадзіліся дочки. І яшчэ памяталі, што і ў яго родзе, і ў Марыіным, акрамя спевакоў, былі і музыкі. Калі стала падростаць старэйшая, Зіна, заўважылі, як горнецца дзяўчына да гукаў гармоніка. Прыемна стала абодвум. Значыць, не загінула, а пусцілася ў рост пасянае ў глыбінях стагоддзяў музычнае сямейнае роду. Пакуль у малой сілы не хапала, яны з Марыяй расцягвалі мех гармоніка, а Зіна толькі на кнопкі націскала.

А потым захварэла Марыя. Цяжка. Здавалася, ужо непапраўна. Але, як кажуць, свет не без добрых людзей, а медыцына не без добрых дактароў. Дапамог прафесар Гапановіч з Беларускага навукова-даследчага інстытута траўматалогіі і артапедыі. Яму ўдалося, нарэшце, выявіць вельмі скрытную прычыну захворвання. Лячэнне ў Мінску, у навукова-даследчым інстытуце, заняло нямала часу. Адступіла хвароба, вярнулася жанчына ў родную вёску на прыволле і чыстае паветра любых прастораў. Толькі вось спяваць Марыя ўжо больш не змагла...

Заспявалі дочки. Выраслі і вярнулі да маці песню. Старэйшая, Зінаіда, атрымаўшы ў Гродна музычную адукацыю, не засталася шукаць шчасця ў вялікім горадзе. Прыехала, каб працаваць у музычнай школе роднага калгаса, якая адкрылася ў час яе адсутнасці, быць побач з бацькамі.

Аднойчы прыйшлі да Івана і Марыі Парфенчыкаў на сямейнае свята сваякі. Марыя Пятроўна напросіла дачку Таццяну і Зінаіду заспяваць разам з бацькамі. Далучыліся пляменнікі. І выплыла пад гукі баяна на вясковую вуліцу шчымыя песня. Адна, другая. Заслухаліся імі суседзі, адобрылі. Пацяклі ў Марыі Пятроўны па шчоках гарачыя слёзы. Балючы ад уласнай бездапаможнасці. І радасныя — ад сямейнага шчасця. У той дзень і ўзнікае таа думка пра сямейны ансамбль...

На калгасным двары ўжо кіпіць работа. Рамонтнікі, механізатары, у тым ліку і Генадзь, рыхтуюць да жніва камбайны. Хутка наступіць спакоў веку чаканы і адказны на сяле час. Іван Уладзіміравіч адзіцца за руль, выведзчы з гаража грузавік. Паварочвае налева, дзе ва ўсёй прыгажосці на фоне шэра-зялёных краявідаў раскінуўся пасёлак, які ўзвылі на новым месцы. Яму ўсяго дзесяць год. А чаго толькі тут не набудавана! І ўсё за свае, калгасныя, сродкі.

Казачным гарадком здаецца дзіцячы сад. Утульна для гульні і забаў дварык, на якім стаіць дзівакатка — церам-церамок. Узляцеў на яго драўляны пёўнік ды там і застаўся — вітае кожную раніцу вясёлым позіркам сельскую дзяўцу. Раніца абудзіла пасёлак. У новую школу спяшаюцца на выпускныя экзамены дзесяцікласнікі. Па тварах бачна, як хваляюцца. Вуліца бляжыць насустрач, адкрываючы вачам ланцуг двухпавярховых будынкаў. Гэта калгаснае жыллё, дабротнае, з усімі, як у горадзе, выгодамі.

Дзесятак рэйсаў зробіць за сённяшні дзень грузавік Івана Парфенчыка. Сто метраў асфальтаванай дарогі прыбудзе ў межах калгаса. І няма спраў да дрэннага надвор'я, калі работа спорыцца. Лета яшчэ возьме сваё.

...Не так даўно ансамбль выяздаў у Літву. Вельмі цёпла прымалі самадзейных артыстаў з Беларусі, сям'ю Парфенчыкаў, працоўныя Тракайскага раёна суседняй братай рэспублікі. Дарылі кветкі, дзякавалі. А ў родным калгасе з хваляваннем чакалі вяртання ансамбля. Як там успрымуць яго выступленне? З нецярплівасцю чакала мужа, дачок і пляменнікаў і Марыя Пятроўна...

Міхась СТЭЛЬМАК.

САВЕЦКІЯ ЖАНЧЫНЫ: ШТОДЗЕННЫЯ КЛОПАТЫ, РОЛЯ У ГРАМАДСТВЕ

І ХАТНЯЯ ГАСПАДЫНЯ, І КІРАЎНІК

У Найробі, сталіцы Кені, адбылася Сусветная канфэрэнцыя ААН па выніках Дзесяцігоддзя жанчыны (1976—1985 гады). На ёй прысутнічала дэлегацыя з Беларусі, якую ўзначальвала намеснік Старшыні Савета Міністраў рэспублікі Ніна МАЗАЙ. У гутарцы з карэспандэнтам Агенцтва друку Навіны Анатолам СЕНДЭРАМ яна расказвае:

— Роля жанчын у палітычным, эканамічным, культурным жыцці Беларусі пастаянна ўзрастае. Пра гэта сведчыць, напрыклад, такая статыстыка: у вышэйшым орган дзяржаўнай улады — ган дзяржаўнай улады — Верхнюю Савет Беларускай ССР — выбрана сёлета 180 жанчын — на 21 больш, чым 10 год назад, гэта значыць жанчыны толькі пачыналася. Яны складаюць сёння 37 працэнтаў агульнай колькасці дэпутатаў. Жанчыны займаюць адказныя пасады ў Саветах Міністраў рэспублікі, узначальваюць міністэрствы. У прыватнасці, Ала Грыб — міністр бытавога абслугоўвання, Людміла Сухнат — міністр асветы, Іна Стаўроўская — міністр харчовай прамысловасці. Кацярына Тарапецкая кіруе рэспубліканскім камітэтам прафсаюза, які аб'ядноўвае 166 тысяч рабочых машына- і прыборабудавання. Жанчыны паспяхова спраўляюцца з абавязкамі дырэктараў буйных прамысловых прадпрыемстваў, працуюць у навуцы і культуры. Якую б сферу дзейнасці мы сёння ні закранулі — практычна няма такой, дзе б не працавалі жанчыны.

— Іншымі словамі — межы паміж мужчынскімі і жаночымі прафесіямі практычна зніклі?

— Перш чым адказаць на гэтае пытанне, адзначу, што ў Канстытуцыі СССР замацаваны роўныя правы жанчын і мужчын ва ўсіх сферах жыцця, у тым ліку ў працы і аплаце яе. Ёй прадстаўлены «слабая полу» ўсё частей асвойваюць прафесіі, якія раней лічыліся традыцыйна мужчынскімі. Скажам, у электроніцы ці прыборабудаванні заняты сёння пераважна жанчыны — адукаваныя, высокакваліфікаваныя работніцы з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй. Пашырыўся ўдзел жанчын у рабоце сучаснага электрыфікаванага транспарту, паліграфічнай прамысловасці і да т. п. Яны асвойваюць нават такія, здавалася б, чыста мужчынскія прафесіі, як пілот авіялайнера ці капітан цеплахода.

Зрэшты, існуе адзінае абмежаванне. Савецкая дзяржава клопацца, каб жанчына працавала ў найбольш спрыяльных для яе здароўя ўмовах: па сваёй прыродзе жаночы арганізм мае меншыя фізічныя магчымасці. Акрамя таго, асабліва беражліва трэба адносіцца да яе функцыі прадаўжальніцы роду. Таму ў Беларусі, як і па ўсёй краіне, існуе кола прафесій і работ з цяжкімі і шкоднымі ўмовамі працы, дзе жанчынам працаваць за-

бараняцца менавіта з-за фізіялагічных асаблівасцей іх арганізма.

— Пры абмеркаванні ў ААН праграмы Дзесяцігоддзя жанчыны прадстаўнікі шэрагу дзяржаў сумняваліся ў правамернасці стварэння спецыяльнай аховы жаночай працы. На іх думку, прадстаўленне працуючым жанчынам розных ільгот супярэчыць прынцыпу раўнапраўя полаў. Якая ваша думка?

— Я лічу, што такія льготы жанчынам, у першую чаргу маці, проста неабходныя, прычым гэта зусім не разыходзіцца з прынцыпам іх роўнасці з мужчынамі. Працуючая ж жанчына нясе на сабе як бы двойную напружанасць працы на вытворчасці, на ёй ляжыць асноўны цяжар хатніх клопатаў, у тым ліку па выхаванні дзяцей. Зменшыць гэтую сумарную нагрузку, у ідэале ўраўняць яе з мужчынскай — якраз і значыць дабіцца фактычнай, а не фармальнай роўнасці полаў.

Менавіта таму ў Канстытуцыі СССР прама гаворыцца, што ажыццяўленне роўных правоў жанчын і мужчын у нас у краіне забяспечваецца не толькі прадстаўленнем жанчынам аднолькавых з мужчынамі магчымасцей у атрыманні адукацыі і прафесійнай падрыхтоўкі, у працы, аплаце яе і руху па рабоце, у грамадска-палітычнай і культурнай дзейнасці, але і

спецыяльнымі мерамі па ахове працы і здароўя жанчын, стварэннем умоў, якія дазваляюць жанчыне спалучаць працу з мацярынствам, прававой абаронай, матэрыяльнай і маральнай падтрымкай мацярынства і дзяцінства, уключаючы прадстаўленне аплатных водпусках і іншых ільгот цяжарным жанчынам і маці, паступовае скарачэнне рабочага часу жанчын, якія маюць малалетніх дзяцей.

Зразумела, увасабленне ў жыццё ўсіх гэтых мер — справа складаная, і пакуль не ўсе праблемы ў нас вырашаны. Важна, аднак, што яны вывучаюцца на дзяржаўным узроўні і знаходзяць сваё паслядоўнае вырашэнне ў планах сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, незалежна ад міжнародных кампаній.

— Раскажыце пра некаторыя з іх падрабязней.

— У 1981—1983 гадах, напрыклад, дадаткова да даўно існуючага для жанчын маці поўнацэннага аплатнага водпуску на цяжарнасці і родах уведзены часткова аплатны водпуск па доглядзе дзіцяці да дасягнення ім узросту аднаго года. Гэты водпуск па жаданню маці можа быць прадоўжаны яшчэ на паўгода, праўда, ужо без аплаты. Такія водпускі залічваюцца ў агульны няспыны працоўны стаж, а месца работы ва

ўсіх выпадках захоўваецца за жанчынай.

За гэты ж перыяд значна павялічаны аднаразовыя дапамогі пры нараджэнні дзяцей, узрасла дзяржаўная дапамога адзінокім (тым, хто не знаходзіцца ў шлюбе) маці. Уведзены дадатковы аплатны водпуск працуючым жанчынам, якія маюць дваіх і больш дзяцей ва ўзросце да 12 год і г. д.

Вялікую дапамогу жанчынам у выхаванні дзяцей аказваюць дзіцячыя дашкольныя ўстановы. У Беларусі іх наведваюць сёння больш за 530 тысяч малыхшоў — на 160 тысяч больш, чым у 1975 годзе. Пры гэтым бацькі аплачваюць толькі пятаю частку расходаў на ўтрыманне іх у дзіцячым садзе ці яслях, астатнія ж выдаткі пакрываюцца за кошт датацый дзяржавы. Нядаўна сем'і з адносна невысокімі даходамі вызвалены і ад гэтага нязначнага ўзносу.

Сёння ў Саветскім Саюзе ідзе распрацоўка сацыяльнай праграмы дванацатай пяцігодкі (1986—1990 гады). — гаворыць у заключэнне Н. Мазай. — Намыянаюцца і меры, накіраваныя на далейшае расшырэнне дзяржаўнай дапамогі сям'і, жанчыне-маці. Прадугледжваецца, у прыватнасці, павысць узрост дзяцей, на якіх выплачваецца дзяржаўная дапамога, павялічыць працягласць аплатнага водпуску жанчыне-маці па доглядзе хворага дзіцяці, устанавіць новыя льготы малазабяспечаным сем'ям. Іншымі словамі, дапамога працуючай жанчыне пастаянна ўзрастае, ахопліваючы ўсё больш шырокае кола праблем.

НАВУКОВЫ ПАТЭНЦЫЯЛ БЕЛАРУСІ

III. СУВЯЗЬ

3 ВЫТВОРЧАСЦЮ — ПАТРАБАВАННЕ ЧАСУ

Апора на навуку, ператварэнне яе ў непасрэдную прадукцыйную сілу — характэрная рыса нашага часу. Справядліва лічыць, што наперадзе можа аказацца не тая краіна, якая зробіць навуку вае адкрыццём, а тая, якая зможа лепш і хутчэй яго выкарыстаць. Калі б вучоныя перасталі арыентавацца на практычную карысць ад навуковых даследаванняў, то гэта быў бы класічны выпадак «задавальнення іх уласнай цікаўнасці за кошт дзяржавы». Вось чаму навуковыя ўстановы, выконваючы фундаментальную работу, надаюць вялікую ўвагу ўмацаванню сувязей навуцы з вытворчасцю. Так, інстытуты і ўніверсітэты рэспублікі падтрымліваюць цесныя кантакты з 600 прадпрыемствамі і арганізацыямі, акадэмічнымі ўстановамі з 300 заводамі і вытворчымі аб'яднаннямі і такой жа колькасцю галіновых даследчых інстытутаў.

Многія завершаныя фундаментальныя даследаванні навуковых устаноў Беларусі ўвасабляюцца ў буйнамаштабных практычных распрацоўках, выклікаюць каштоўных для народнай гаспадаркі. Вось некаторыя прыклады. У свой час у Беларусі быў пушчаны першы даследчы атамны рэактар, на базе якога пазней створаны Інстытут ядзернай энергетыкі АН БССР. А ў 1982 годзе пад Мінскам пачата будаўніцтва аб'екта энергетыкі будучыні — атамнай цеплаэлектрацэнтралі. Асновай для яе стварэння паслужыў праект даследна-прамысловай электрастанцыі з рэактарамі на хуткіх нейтронах з дысацыіруючым цепланасіцелем. Праект распрацаваны Інстытутам ядзернай энергетыкі (галаўная арганізацыя) сумесна з вучонымі Масквы, Ленінграда, Літвы, Малдавіі і шэрагу краін СЭУ.

Арыгінальныя даследаванні ў супрацоўніцтве з практыкай выкананы ў Інстытуце фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў АН БССР. Гэта дазволіла стварыць тэхналогію атрымання новага матэрыялу — «белбора», які па цвёрдасці адпавядае алмазу, а па тэрмічнай і хімічнай стойкасці перавышае яго. Рэжучы інструмент, аснашчаны такімі крыш-

талямі, здольны апрацоўваць загартаваныя сталі, чыгун, іншыя цвёрдыя металы. Шырокае выкарыстанне ў мікраэлектроннай тэхналогіі знайшлі прапанаваныя Інстытутам электронікі АН БССР працэсы фінішнага ачышчэння паўправадніковых пласцін, ультрагукавой мікразваркі, атрымання двухслойных фоташаблонаў, полікрысталічных плёнак крэмнія, металізацыі транзістаў і іншае.

Даследаванні вучоных Інстытута кібернетыкі АН БССР накіраваны на тое, каб творчасць інжынера, канструктара, тэхнолага была падтрымана лагічнай магучасцю камп'ютэраў, каб тэхніка дапамагала спецыялісту выбраць аптымальнае праектнае рашэнне. Так, чарцёжна-графічныя аўтаматы тыпу «ІТЭКАН», канструкцыі ўводу графічнай інфармацыі ў камп'ютэр, апаратура для перадачы дадзеных павышаюць прадукцыйнасць інжынернай працы амаль у 10 разоў. Акрамя таго, істотна паляпшаецца і якасць праектных рашэнняў. У Фізіка-тэхнічным інстытуце АН БССР атрымалі далейшае развіццё прагрэсіўныя працэсы металаапрацоўкі: гідратэрмічна-аўтарэаграфічна-паперачна-клінавая пракатка, тэрмічная і электраэразійная апрацоўка і да т. п.

Падобныя прыклады, калі навука, вобразна кажучы, становіцца ў рабочы строй, паспяхова служыць навукова-тэхнічнаму прагрэсу, можна было б прадэманстраваць. Але і гэты прыклады, думам, дастаткова, каб пераканацца ў бязглуздзіцы сцвярдзенняў некаторых аўтараў на Захадзе, якія імкнуцца пераканаць людзей, што СССР — адсталая краіна, здольная вырабляць хіба што лапці.

Сённяшняя адміністрацыя ЗША, убіўшы сабе ў галаву, што Саветскі Саюз мае вострую патрэбу ў амерыканскай тэхналогіі, імкнецца ўзвесці неперадольныя бар'еры, каб у СССР і іншыя сацыялістычныя краіны не трапілі перадавыя навукова-тэхнічныя ідэі і абсталяванне з Захаду. На думку прадстаўнікоў Беларускага дома, без іх ідэі і абсталяванне наша краіна няздольная нічога ствараць. «Няма большага глупства, — піша вядомы амерыканскі эканаміст Джон Кайзер, — чым... рабіць заключэнні аб «безнадзейнай адсталасці» Саветскага Саюза ці аб тым, што мы нічога не можам запазычыць у савецкіх вучоных, інжынераў і вынаходнікаў». І далей: «Калі СССР сапраўды настолькі адстаў, што пляецца ў хвасце, то як жа ён ухітраецца, скажам, будаваць супер-

сучасныя падводныя лодкі, якія не ўступаюць заходнім?» З падобнымі меркаваннямі нельга не згадзіцца.

Навуковыя калектывы рэспублікі паспяхова прымяняюць новыя арганізацыйныя формы інтэграцыі навуцы з вытворчасцю. Такія формы ўдала спалучаюць грамадскія (бяссплатныя) пачаткі і фінансавыя адносіны паміж навуковымі і вытворчымі арганізацыямі. Ва ўмовах сацыялістычнага грамадства інтарэсы людзей навуцы і працы поўнацэнна супадаюць. І тыя і іншыя зацікаўлены ў тым, каб вынікі навуцы хутчэй укараняліся ў практыку. Так, у навукова-вытворчым аб'яднанні «Аўтафізтэх» працуюць вучоныя інстытутаў тэхнічнага і фізіка-матэматычнага профілю АН БССР, інжынерна-тэхнічныя работнікі і рабочыя прадпрыемстваў «БелаўтаМАЗ».

Прагрэсіўнай формай сувязі навуцы з практыкай з'яўляюцца вучэбна-навукова-вытворчыя аб'яднанні, створаемыя вышэйшымі навукальнымі ўстановамі, прадпрыемствамі і арганізацыямі. Аб іх высокай прадукцыйнасці гаворыць, напрыклад, больш чым дзесяцігадовы вопыт аб'яднання, у якое ўваходзяць Беларускі політэхнічны інстытут, Беларускі і Мінскі аўтамабільныя заводы. За мінулы час стваральнікамі сучаснай аўтамабільнай тэхнікі сумесна з вучонымі інстытута выканана вялікая работа па паскарэнню тэмпам тэхнічнага прагрэсу, хутчэйшаму ўкараненню навуковых распрацовак, паляпшэнню падрыхтоўкі высокакваліфікаваных спецыялістаў. Скажам аб гэтым мовай лічбаў: у 1974 годзе, калі было створана аб'яднанне «МАЗ — БПІ», сумесныя даследчыя работы вучоных і працоўных вытворчасці вяліся па дзевяці тэмах, цяпер — па 30. Аб'ём работ па гаспадарчым дагаворам, гэта значыць па прамых заказах народнай гаспадаркі, за дзесяцігоддзе павялічыўся з 65 тысяч да 545 тысяч рублёў, а эканамічны эффект — з 140 тысяч рублёў да 1 273 тысяч.

Адначасова ў рамках такіх аб'яднанняў прадугледжваецца павышэнне ўзроўню кваліфікацыі рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і выкладчыкаў, паляпшэнне падрыхтоўкі будучых спецыялістаў. На прадпрыемствах не толькі арганізуюць вытворчыя практыку студэнтаў, але і ствараюць кафедры вышэйшых навукальных устаноў. Усё гэта максімальна набліжае падрыхтоўку спецыялістаў да запатрабаваных практыкі, дае магчымасць больш поўна выкарыстаць у працэсе навучання новыя веды і звесткі, якія знаходзяцца на пераднім краі айчыннага і сусветнага ма-

шынабудавання, але яшчэ не адлюстраваны ў падручніках і вучэбных дапаможніках. Першыя ў краіне вучэбна-навукова-вытворчыя аб'яднанні былі створаны менавіта ў нашай рэспубліцы. Цяпер іх у Беларусі каля 40.

Аб плённай садружнасці людзей навуцы і працы сведчаць такія лічбы: агульны эканамічны эффект ад укаранення ў вытворчасць дасягненняў навуцы і тэхнікі за апошнія пяць год склаў каля мільярда рублёў. За гэтыя гады на прадпрыемствах устаноўлена 2,2 тысячы механізаваных паточных і аўтаматычных ліній, пераведзены на комплексную механізацыю і аўтаматызацыю 1,4 тысячы цэхав, участкаў і вытворчасцей. У прамысловасці мадэрнізавана 32 тысячы адзінак вытворчага абсталявання.

Цесную сувязь з вытворчасцю падтрымліваюць вучоныя-аграрнікі. Яны маюць усе магчымасці для праверкі сваіх даследаванняў на практыцы. У гэтым ім аказваюць істотную дапамогу тры селекцыйныя цэнтры: па жывёлагадоўлі; бульбе, гароднінных і плодowych культур; збожжавых і зернебабовых. За апошні час у рэспубліцы раяніравана 6 высокаўраджайных сартоў збожжавых, бульбы, кармавых і гароднінных культур. Асобна варта вылучыць новы сорт азімага жыта «заазерскае», які перавышае па ўраджайнасці шырока вядомы сорт «Белта». Створаны сарты ячменю «жодзінскі» і «заазерскі», якія адпавядаюць патрабаванням еўрапейскай селекцыі. А ўвогуле пытанне ставіцца так, каб кожныя 4—5 год у вытворчасць прыходзіў новы высокапрадукцыйны, экалагічна ўстойлівы сорт збожжавых. Вядомыя поспехі нашых вучоных у павышэнні надзейнасці і даўгавечнасці сельгасмашын, прымяненні лазернай тэхнікі ў селекцыйных мэтах.

Такім чынам, у сваёй палітыцы ў галіне навуцы — гэта добра відаць на прыкладзе Беларусі — Камуністычная партыя і Саветскі ўрад пастаянна ўлічваюць як запатрабаванні практыкі, так і патрэбнасці развіцця самой навуцы, праяўляюць да яе і вучоных пастаянную ўвагу. Вядомы савецкі фізік акадэмік Л. Арцымовіч пісаў: «Навука знаходзіцца на далоні дзяржавы»: сарваецца цяплом гэтай далоні. Вядома, гэта не дабрачыннасць, а вынік яснага разумення значэння навуцы. У сваю чаргу вучоным добра разумеюць, што паспяховае вырашэнне задач, якія стаяць перад навукай, неабходна для краіны, для нашай будучыні.

Уладзімір ЕРМАЛАЕУ,
кандыдат гістарычных навук.

МОЛОДОЙ УЧЕНЫЙ ИЗ МИНСКА — ДЕЛЕГАТ МОЛОДЕЖНОГО ФОРУМА

ЧТО ВОЛНУЕТ ВАЛЕРИЯ КОЗИЧА

Накануне нашей встречи кандидат физико-математических наук Валерий Козич, делегат XII Всемирного, заболел. Ничего опасного, простуда. Место встречи перенесли из Института физики АН Белоруссии, где работает Валерий, к нему домой. Знакомство с Козичем началось в обстановке достаточно неожиданной: он отбирал рисунки на фестиваль. Со стороны отбором руководили трехлетний сын и шестилетняя дочь Валерия.

— В «Зорьке», белорусской газете для детей, дочка прочла о том, что на фестивале будет работать детский центр, — поясняет Валерий. — По поручению Лены и Павлика мне надо будет там побывать. Подарить самым маленьким участникам фестиваля рисунки моих ребят и обязательно привезти в Минск работы их сверстников...

Рисунками дети разных стран умеют сказать друг другу все, что их занимает и волнует. Милая, наивная, непосредственная живопись — это своего рода эсперанто. Те, кому попадут в руки альбомные листы с акварелями Лены и Павлика Козичей, узнают о том, например, что Лена скоро пойдет в школу, а Павлик любит и умеет... убирать в огороде картофель.

— Мы с женой — горожане первого поколения. Я родился и вырос в деревне, — рассказывает Валерий Козич. — Мои родители работают учителями в сельской школе. Как и все на селе, они ведут хозяйство, и наши дети, когда бывают у бабушки с дедушкой, часенько выходят в поле. И я рад этому. В Московском государственном университете (МГУ), где довелось учиться, я смог по достоинству оценить, что значит привычка к труду, умение самостоятельно работать... В МГУ Валерий Козич поступил легко, несмотря на высокий конкурс: за его плечами были активные занятия в школе-

интернате при университете. Одаренного сельского паренка направили в нее после окончания девятого класса обычной сельской школы — как и многих других подростков из самых разных мест СССР.

— У нас была своя физическая лаборатория, оборудованная по последнему слову техники, — вспоминает Козич. — Уроки вели известные ученые-физики, математики. Условия занятий и жизни были просто сказочные. Не раз и тогда, и позже я думал о том, как много делает наше государство для развития талантов и склонностей молодых людей. Как далеко бы продвинулась мировая наука, если бы во всех странах у ребят были такие условия для учебы, развития, реализации способностей, сколько новых блестящих имен вошло бы на небосклоне ученого мира!

Имя самого Валерия Козича сегодня хорошо известно как в родной Белоруссии, так и за ее пределами. В прошлом году он, как и четверо его коллег, стал лауреатом премии Ленинского комсомола. Этой премии, у советской молодежи весьма почетной, молодые физики были удостоены за работу по нелинейной лазерной спектроскопии. С помощью предложенной ими методики можно, например, решать на качественно новом уровне проблемы совершенствования конструкции автомобильных двигателей, экономии топлива.

Если дети Валерия поручили ему в Москве особую «культурную миссию», то коллеги наказали непременно побывать в научно-техническом центре фестиваля.

— С молодыми учеными из других стран я, безусловно, хотел бы найти общие темы, интересующие меня как физика, иметь возможность обсудить чисто научные, фундаментальные или прикладные работы. И все же в общении с зарубежными коллегами я прежде всего хотел бы обсудить то, что особенно волнует меня и моих то-

варней: как исключить использование науки и ее достижений в военных целях.

Тридцать лет назад Советский Союз стал первой в мире страной, заставившей энергию атомного ядра нести людям свет и тепло. Именно советские ученые, рассказавшие тогда же своим зарубежным коллегам об этой большой работе, были инициаторами международного научно-технического сотрудничества в развитии мирной ядерной энергетики, именно они одними из первых поддержали призыв манифеста Рассела-Эйнштейна учиться мыслить по-новому в условиях новой, ядерной эры. И сегодня именно советские ученые стоят в авангарде движения деятелей науки всего мира за разрядку, против применения ядерного, водородного, нейтронного оружия.

Валерий Козич и его жена Надежда о второй мировой войне знают не только по книгам и кинофильмам, но и по рассказам родителей. Их отцы сражались с фашизмом на фронте. Мать Нади работала на заводе, фронт не дошел до ее родного Липецка считанные километры. Мать Валерия познала ужасы фашистской оккупации. Обе семьи потеряли в этой войне родных и близких.

— Пережив то ужасное время, — говорит Валерий, — белорусы не стали озлобленными, мстительными, черствыми к чужой беде. Как люди старшего поколения, так и мои ровесники хотят, чтобы трагедия их многострадальной земли в военное лихолетье не повторилась нигде и никогда. Своими рабочими делами, участием в выработке внешней политики нашего государства, в антивоенных манифестациях, своими подписями под воззваниями все мы голосуем за гарантию будущего всех народов земли, за мир на всей нашей планете. Об этом я тоже буду рассказывать на фестивале в Москве.

Светлана САВРАСОВА.

НА МИНСКАЙ АБЛАСНОЙ ВЫСТАЎЦЫ ТЭХНІЧНАЙ ТВОРЧАСЦІ

АЭРАДРОМ НА... СТАЛЕ

Пяць тысяч год назад старажытны чалавек прыдумаў...кола. І хаця гісторыя не захавала аб той падзеі ніякіх звестак, можна без сумненняў сказаць, што ён быў таленавітым, дапытлівым і апантаным, вынаходнік кола. А між тым падзея гэтая стала адной з найважнейшых у свеце вынаходак. Ці не той далёкі наш продак паклаў пачатак роду самабытных умельцаў? Рысы старажытных майстроў, як і тых, хто жыве некалькі стагоддзяў назад, уласцівы і сучасным вынаходнікам, у прыватнасці, тым, хто паказваў сваё ўмельства на Мінскай абласной выстаўцы тэхнічнай творчасці. Яна дэманстравалася ў адной з выставачных залаў беларускай сталіцы, на праспекце імя Машэрава. Але наш тэхнічны век непараўнальна пашырыў дыяпазон творчасці. Экспанаты, якія былі на выстаўцы, складалі аддзелы электронікі, радыётэхнікі, тэхнічнага мадэліравання, аўтаматыкі, тэхнікі ў быце і гэтак далей.

...Перада мною адзін з першых экспанатаў, з якімі знаёмяцца наведвальнікі. Мапед. Спачатку робіцца незразумела: мапед жа ўжо вынайдзены. І толькі добра аглядаеш яго, азнаёміўшыся з тэхнічнымі характарыстыкамі, заўважаеш: размеры, а значыць, і вага яго меншыя за звычайныя і, увогуле, ён складны. Такі мапед зручны для загарадных паездак: склаў — і вязі яго куды трэба ў аўтобусе, у электрыцы.

Наступны экспанат — музыкальны. Жыхар Мінска А. Атрашкевіч прапаноўвае ўвазе наведвальнікаў кватэрны званок, які ўмее іграць. У яго

«рэпертуары» 16 мелодый: фрагменты з папулярных песень, з музыкі вядомых мультфільмаў, з маршаў.

Клуб юнага тэхніка Палаца культуры Мінскага аўтазавада, які наведваюць дзеці работнікаў гэтага прадпрыемства, падрыхтаваў для выстаўкі мадэлі айчынных і замежных марак аўтамабіляў.

Работы В. Астрахан дэманструе інструменты для хатняй майстэрні ўласнай канструкцыі: дріль з насадкам, настольныя станкі — такарны са свідравальным.

А вось яшчэ адзін цікавы экспанат — «Настольны аэрадром», каля якога завіхаецца сівы дзядуля. Аказалася, гаспадар. «Настольны аэрадром» — дзіцячая гульня. Прыдумаў яе і сканструяваў макет 75-гадовае пенсіянер А. Крываносаў. У канструкцыю ўваходзіць вежа-маяк з сігнальнымі лямпачкамі, лётнае поле і некалькі самалётаў. Праца над ёю цягнулася пяць год. Затое цяпер, як сцвярджае А. Крываносаў, ён аўтар макета, аналагаў у якога няма ў

свеце. Сярод наведвальнікаў экспанат старога майстра нязменна выклікае захапленне. Вось што, напрыклад, напісаў у кнізе водгукі туррыст з Фінляндыі Калеві Рантанен: «Пазнаёміўся з выстаўкай з вялікай цікавасцю. Асабліва трэба адзначыць мадэль аэрадром...»

Мінск, Маладзечна, Салігорск, Жодзіна, Нясвіж — вось далёка не поўны пералік гарадоў Мінскай вобласці, з якіх былі атрыманы экспанаты 220 удзельнікаў выстаўкі, у асноўным школьнікаў, студэнтаў, рабочых і пенсіянераў. Выстаўку наведалі тысячы чалавек — мінчане, людзі з іншых гарадоў і раёнаў рэспублікі і краіны, замежныя госці беларускай сталіцы. У іх ліку шмат дзяцей. Агульнае ўражанне — высокі ўзровень тэхнічнай творчасці. Дваццаць умельцаў — самадзейных майстроў атрымалі аўтарскія пасведчанні на вынаходкі.

С. МІХАЙЛАУ.

НА ЗДЫМКУ: у зале Мінскай абласной выстаўкі тэхнічнай творчасці.

Фота С. КРЫЦКАГА.

На просторах

Родины

ТЕРМАЛЬНЫЕ ВОДЫ ГРУЗИИ

В недрах Грузии (советская республика в Закавказье) сосредоточена значительная часть ресурсов термальных вод СССР. В республике они широко используются в промышленности, сельском хозяйстве, для теплоснабжения городов.

Свое название Тбилиси (столица Грузинской ССР) город получил от находящегося на его территории горячий серных источников («тбили» означает теплый). С основанием этого города (IV век) связано несколько легенд. Так, по народному преданию, грузинский царь, охотясь в тех краях, где теперь находится Тбилиси, ранил оленя. Истекая кровью, олень упал в горячий серный источник, но, омыв рану в воде, вскочил и скрылся в лесу. Убедившись в целебных свойствах источников, царь повелел заселить эту местность. По другой легенде, в серный источник упали фазан и преследовавший его царский сокол. Обе птицы сварились в горячей воде.

Вместе с главным геологом Грузинского управления разведочного бурения и добычи термальной воды («Грузбургтеотермия») Федериком Анастасиди мы едем через городской лесопарк в горы. Внизу остаются новые кварталы Тбилиси. Подъем невелик, и вскоре машина останавливается возле небольшого огороженного участка. В центре его — трубы, емкости.

— Мы у скважины, которая снабжает тбилисский район Сабуртало, где проживает около 40 тысяч человек, термальной водой для отопления и хозяйственных нужд, — поясняет Федерик Анастасиди.

— Эту скважину мы пробурили более десяти лет назад, и с тех пор она постоянно обеспечивает горожан теплом.

Мы находимся на двести метров выше уровня города. Горячая вода, бьющая из скважины, попадает в теплоизолированную трубу и самотеком бежит вниз. В городе она поступает в котельные, где ее лишь немного подогревают, а затем направляют потребителям.

Вода эта минерализованная. Некоторые примеси из нее удаляются прямо у скважины. Но в ней содержится и много полезных компонентов. Получается, что жители Сабуртало, пользуясь этой водой, как бы постоянно находятся на бальнеологическом курорте. В Тбилиси регулярно проводятся опросы населения, пользующегося термальной водой. Многие жители Сабуртало отмечают, что значительно уменьшилось число простудных и других заболеваний. Это, несомненно, действие термальных вод.

Кстати, человек с давних пор использовал их в лечебных целях. Они содержат важные компоненты, способствующие излечению ревматизма, сердечно-сосудистых, кожных и других заболеваний. По дороге обратно в город мне показали скважину, которая снабжает термальной водой бальнеологический корпус республиканской больницы. В этом корпусе сотни человек ежедневно принимают лечебные ванны. Минерализованная вода из земных глубин широко применяется в бальнеотерапии на ряде курортов Грузии.

Республика располагает общими прогнозными запасами термальных вод около 220—250 миллионов кубометров. Использование этих ресурсов позволит сэкономить 2—2,5 миллиона тонн условного топлива. Кроме того, применение тепла подземных «котельных» способствует сохранению чистоты воздушного бассейна.

Теплоснабжение городов и поселков — лишь одно направление утилизации термальных вод в Грузии. Тепло земных недр все шире применяется в промышленности (на чайных и табачных фабриках) и в сельском хозяйстве республики. В частности, среди потребителей этого тепла — Охурейский и Киндский тепличные комбинаты, животноводческие комплексы в селах Хорга и Лиси, а также Зугридская и Цаишская птицефабрики.

К 1990 году в СССР предполагается довести общую площадь теплиц, работающих на термальных водах, до 123 гектаров, из них 84 гектара будет приходиться на Грузию. В этой связи в республике планируется дальнейшее освоение имеющихся ресурсов термальных вод. В ряде районов Грузии ведется поисково-разведочное бурение.

Александр ТРУТНЕВ.

Василий Фрейдкин — на «Свободе» новый. И, чем очень гордится, — «чистый»; не убивал людей, не совершал уголовных преступлений. А свои Миоры, землю, где вырос, он считает, что не предавал, только искал возвращения на родину праотцов — в Израиль. На радиостанцию его привели убеждения (если можно употребить это слово по отношению к не только беспринципному, но и безыдейному человеку) — «нести правду» советским людям (?). Это уж совсем незначительная деталь, что на израильскую землю он так и не ступил, оказался в США, а то, что работает в учреждении, напрямую связанном с ЦРУ, — и вовсе мелочь.

Ну что ж, остается только поздравить руководство РС с приобретением «чистенького» и одновременно посочувствовать: на какую же никчемность приходится опираться. Видно, совсем плохи там дела с кадрами...

А теперь более подробно об этом новом «приобретении» радиостанции «Свобода».

Василий Фрейдкин родился в 1947 году в городском поселке Миоры Витебской области. Поздний ребенок финансового работника Давида и закройщицы Сарры Фрейдкиных, а потому делеяный.

За каждым шагом мальчишка следили восторженные глаза матери. Чтобы сын не оставался без ухода ни на час, в дом была приглашена нянька. Семья жила соответственно, ни в чем ребенок не знал отказа. И это так понравилось мальчику, что мамину и папину слабость он всячески поощрял, и когда стал юношей, а затем мужчиной. Выражалось это во все более настоячивых требованиях для себя различных благ.

У первого в классе модная одежда, вещи всегда появлялись у Васи. — рассказывают бывшие одноклассники — ныне завуч-организатор внеклассной и внешкольной работы Миорской СШ № 2 Людмила Бурцева и Галина Алексеева, преподаватель заочной школы. — Он любил цегольнуть, прихвастнуть новым, изображая барственность и вальжность. Это стремление к внешней антуражности мы считали его слабым местом. Часто подтрунивали над ним. Но со временем слабость стала опасной чертой характера. Уже позже, когда он стал студентом, не раз вызванная на телефонные переговоры с сыном старая мать уходила с почты, вытирая слезы. «Опять требовал денег, да так грубо», — объясняла она сочувствующим соседкам.

Любими средствами Васи стремился выделиться: то ли новым галстуком на вечер, то ли ехидненным вопросом к учителю, явно вызванным прослушанными им комментариями зарубежных радиоголосов, то ли выбором профессии, к которой не имел никаких склонностей, но звучащей, с его точки зрения, очень значительно — журналист, то ли купеческим, явно не по средствам, приглашением в ресторан. Он чувствовал себя беспокойно, пока, по его разумению, не привлекал к себе всеобщего внимания, не вызывал, если не маленького восхищения, то хотя бы маленького зависти. И, практически, всегда действовал, опираясь на внешние эффекты. Уже тогда его натура ориентировалась по принципу: не быть, а иметь. Он мог бы хорошо учиться, но не учился, стремления к приобретению глубоких знаний за ним не наблюдали. Он мог быть хорошим товарищем, но ни для кого им не стал, так как не хотел утруждать себя обязательствами. Мог быть хорошим сыном, но не получалось, ибо утерять чувство об-

ратной связи даже с близкими людьми, все до предела замкнув на своих желаниях, интересах.

Погодите, могут возразить нам. Ведь речь идет о школьнике, не слишком ли суровы одноклассники. Ведь человек еще не сложился. Сколько раз жизнь нам давала примеры: не самый прилежный школьник впоследствии становился отличным тружеником, надежным человеком.

Но последним дальше по биографическим страницам активного службиста радиостанции «Свобода».

молодой работнице торговли. С выдумкой написан, со знанием дела, язык яркий. Похвалили работу начинающего журналиста. Отметим эту публикацию и на межрайонной журналистской летучке. Ну вот, решили мы, лед тронулся. Значит будет парень писать. Но радость была недолгой. Очень скоро обнаружилось, что удавшаяся статья — откровенный и бесстыдный плагиат. Материал полностью, за исключением представленной новой фамилии, списан из республиканской газеты. Когда с Фрейдкиным

фабрики в Юрмале. И снова около года на иждивении родителей и т. д.

Не мешает сообщить, что в это время отцу Василия было под 80. Но сына не смущало великовозрастное иждивенчество. Уж так как-то само собою складывалось, что он практически всегда жил полностью или частично за чей-то счет (родителей, жены, прочих родственников). Женился-то Василий (об этом он чуть позже пакостно рассказывал приятелям) по расчету, ввиду отсутствия жилья и сумм на расходы. В середи-

Но Израиль он, как мы говорили, обминул: пусть там поутихнут страсти, стабилизируется жизнь — тогда и смотреть будем, а пока — в «спокойную» Америку...

Какому-то кровельщику и несостоявшемуся журналисту диктовать в Америке свои условия не приходится, выбирать тоже. Лишь бы взяли... А тут предложили за умеренные деньги политическое предательство. Раздумывать, естественно, Васи не стал. Так и появился на радиостанции «Свобода» новый специалист по Белоруссии — Василий Крупский.

На РС, как и положено пособникам ЦРУ, все имеют псевдонимы. Зачем «раскрываться»? Зачем афишировать себя? Вот и Фрейдкин постарался прикрыть свое ничтожество именем талантливого сотрудника миорской газеты, трагически рано ушедшего из жизни. Даже тут плагиат — чужого доброго имени, подло возрожденного в предательской оболочке, очевидно, в надежде, что мертвый не спросит.

Звучат позывные антисоветской диверсионной радиостанции под лживым названием «Свобода». К микрофону подходит Крупский-Фрейдкин, чтобы вкрадчивым голосом зачитать на белорусском языке очередной поклев. Каких только сторон жизни нашей республики, страны ни касается сей «комментатор». Его неожиданно обнаруженная на радиостанции энциклопедичность просто поражает. Вася теперь все, оказывается, может: дать оценку важному визиту в нашу страну главы дружественного государства, произвести экономический анализ итогов выполнения пятилетнего плана республики, поделиться результатами чуть ли не собственных социологических исследований, проведенных в молодежной среде.

Рука «работодателя» чувствуется в каждом радиомонologe новичка. Но как бы ни наводился «глянец» на потужливо-тенденциозно склеенные факты — грязная стряпня видна во всем. Да это и понятно, ведь сотрудникам РС платят в прямой пропорции: чем больше лжи, неважно какой — грубой ли, изощренной, чем «качественнее» работа по «размыванию социализма», — тем увесистее гонорары. Даже ностальгию по восхитительному озерному краю своего детства Фрейдкин пытается продать за монеты, замарав антисоветизмом.

Судя по всему, именно деньги стали тем дезодорантом для Василия Фрейдкина, которым он пытается приглушить запах крови, исходящий от его коллег. Еще не остыл микрофон от дымка полиция-антисемита, участвовавшего в расстрелах на Витебщине: пяти тысяч человек в Глубоком, четырех тысяч в Дисне, двух тысяч в Миорах, как, обменявшись с монстром любовью, к тому же микрофону идет Фрейдкин. И не донамаст его память о том, как чудом спаслись от расстрела его отец и мать, как ежегодно относят цветы к месту гибели своих близких его бывшие миорские соседи Давид Гельван, потерявший жену и пятерых детей, Александр Нехамчин, похоронивший в страшном рве мать, отца, жену, троих детей, Р. Макутонин, лишившийся отца, матери, двух братьев и сестры. Память и совесть — всегда обременительны для тех, кто сдал свои души в ломбард РС.

Вот и все. Не всегда человек замечает, когда пересекает ту черту, за которой начинается жуткая топь предательства. Но уж если ее пересек, это конец. Назад пути нет. Предателем становится однажды, но навсегда. И меры презрению к ним нет.

И. ГУРИНОВИЧ.

КТО ЕСТЬ КТО НА «СВОБОДЕ»

СОВЕСТЬ В ЛОМБАРДЕ

По мере ухода в мир иной старых антисоветских «зубров» — бывших фашистских пособников на радио «Свобода» стал явно ощущаться кадровый кризис. И ЦРУ, с чьего голоса поет «Свобода», после долгих и упорных, но безуспешных поисков обратило свои взоры на диссидентов, разного рода отщепенцев и предателей — бывших советских граждан, ныне обретающихся в «свободном мире». Именно таким путем белорусская секция радио «Свобода» заняла себе нового сотрудника Василия Фрейдкина, выступающего под псевдонимом Крупский.

— Попомните мое слово, — говорил однажды Василий Фрейдкин старому журналисту, отказавшему ему в какой-то просьбе, — я стану редактором газеты, тогда вам здесь работать не придется... Любил Василий в мечтах забегать вперед. В этом, созданном собственной фантазией мире можно без особого труда представить себя большим человеком, влияющим на судьбы других и щедро сбрасывающим с роскошного стола остатки яств тем, кто ниже...

Быть значительным и заметным, влиять на судьбы в реальном мире он решил, обрета профессию журналиста. Собрав несколько юнкорских заметок, дававших повод Василию для далеко идущих планов, он в 1966 году поступает на заочное отделение факультета журналистики Белгосуниверситета. Затем устраивается корректором в миорскую районную газету «Сцяг працы».

Артур Коренько, в то время редактировавший «Сцяг працы», несмотря на то, что прошло немало лет, Василия Фрейдкина, проработавшего в редакции менее года, вспомнил сразу.

— Хорошая память на людей?

— Скорее, незабываемые впечатления от человеческой и профессиональной безнравственности, — отвечает Артур Витольдович. — Судите сами. Пришел в редакцию человек. По его собственным уверениям, очень хотевший достичь профессиональных высот. Ну что ж, учись, дерзай, пробуй! Первые командировки, встречи с людьми, первая, ответственная проба пера. На редакторский стол легли скудные по мысли, серые по языку заметки студента. Ничего, ободряли мы его, первый блин комом, набьешь руку, преодолеешь робость — получится. Переписали за него один материал, второй, третий, чтобы не отбить охоту у начинающего. А четвертый вернули. Подробно рассказали, как надо над ним поработать. Смотрим: не любит парень трудиться: не стремится и за фактурой интересной поохотиться, и написанное перекомпоновать, доказательности поучиться. Хотел, чтобы все шло сразу, слету. А так не получается... И вдруг приносит материал. Как сейчас, помню название «Яе работай задавалены пакупнікі». Рассказ о

состоялся нелцеприятный разговор, он уронил фразу: «Дурак, списать сумел, а «хвосты» ликвидировать не смог».

После слезливых объяснений и просьб ему была предоставлена возможность доказать свои способности. Но увы, опять пошел поток откровенно слабых материалов, а когда из-под его пера «вынырнула» хорошая статья — мы повторно «засекли» автора в списывании. Миорской газете пришлось расстаться с человеком, ее компрометирующим. Нищете духовной, очевидно, помочь невозможно.

Перевернута еще одна страница биографии «чистого» предателя. Не жжет он деревни, но мелкотравчатость натуры, с задатками нетерпеливого наполеонизма заставляет его совершать шаг за шагом все более низкие поступки: из-за отсутствия собственных мыслей не гнушается присвоить чужие. Нисколько не заботясь о том, что это аморально. Хотя понятие «мораль» к этому служило собственным гедонистическим интересам применять не лезло. До морали (нравственности) надо подняться, возвыситься, а молодым Фрейдкиным правят скорее инстинкты, которые все больше определяют смысл его жизни. Именно поэтому появляются еще два документа, демонстрирующие необязательность, размагничность, полное неумение трудиться нашего «героя».

1972 год — заявление в университет о неготовности сдавать выпускные государственные экзамены. И просьба о передаче их в следующем. В 1973 году опять пишется горе-студентом просьба-прошение о разрешении на еще одну попытку сдать экзамены. Думаете, все это время студент-заочник в поте лица добывал хлеб насущный? Ничуть не бывало. Заглядываем в трудовую книжку Василия Фрейдкина.

С марта 1968 по май 1968 года — корректор газеты «Сцяг працы», затем полгода — на иждивении родителей. Несколько месяцев — литсотрудник многотиражной газеты на Свердловском камвольном комбинате. И опять почти год на содержании у родителей. Пять месяцев — подсобный рабочий галантерейно-художественной

не 70-х годов умерли один за другим отец и мать. К этому времени появились свои дети. И тут, хочешь не хочешь, а жизнь, бывшая до сих пор цепью необременительных связей и отношений, поставила условие: хочешь порхать и дальше — научись добывать деньги.

Конечно же, журналистом он работать не мог — интеллект явно был не тот, чтоб его дорого ценили. Значит, нужна, выразимся его языком, шашка.

Взяв несколько уроков у отца жены, опытного жестянщика, Фрейдкин подался в бригаду кровельщиков. Работы хоть отбавляй — дачами люди увлеклись...

Так завелись кое-какие деньжата. Боже, что тут началось!

Василий почувствовал себя очень значительным человеком: семья ему не указ. Ну кто что может умное сообщить в этом доме?! Ведь ни у кого нет высшего образования, неучи горькие. Супружеские обязанности его творческую натуру, всю в порывах, страстях, влечениях, естественно, начали сковывать по рукам и ногам. И молодой мужчина, надежда и опора семьи, прибег к демонстративным уходам-поездкам из семьи к подружкам. Устраиваемые им низменные, грубые, непристойные скандалы, казалось, доставляли ему удовольствие. Он говорил: я плевал и буду плевать на тех, кто мешает мне отправлять мои желания. Он уже не различал ни добра, ни зла, а только приятное и неприятное становилось мотивом, определяющим поступки.

Все чаще знакомые Фрейдкина стали замечать в речах Василия, который имел обыкновение говорить много и не по делу, различного рода недовольства. Он обвинял всех и вся в том, что явно не состоялась его личность, обвинялся и близкие, и далекие. Единственно, кто был непогрешим, — это сам Василий. А тут еще вкрадчивые голоса из-за рубежа: еврей, с его врожденными способностями, должна быть уготована другая судьба. А обрести ее можно только в обществе «равных возможностей».

И вот уже Фрейдкин подает заявление с просьбой разрешить выезд в Израиль для воссоединения с родственником — дядей жены.

У СССР АМЕРЫКАНЦЫ ЗНЯЛІ ФІЛЬМ ПРА ПЯТРА I

ШЧАСЛІВЫЯ ПРАЦАВАЦЬ РАЗАМ

На працягу дзевяці месяцаў амерыканская тэлекампанія Эн-Би-Сі пры ўдзеле ўсесаюзнага аб'яднання «Савінфільм» вяла ў СССР здымкі чатырохсерыйнай карціны «Пётр Вялікі». Фільм пра слаўтага рускага імператара і палкаводца — экранізацыя вядомай кнігі Роберта Масі, удастоенай у 1981 годзе Пулітцэраўскай прэміі.

У стварэнні тэлесерыяла ўдзельнічалі кінематографісты з адзінаццаці краін. І ўсе яны (як я зразумеў, пабываўшы неаднаразова на здымках) задаволены супрацоўніцтвам з савецкімі калегамі. Паводле слоў Ванесы Рэдгрэйв (яна іграе ў фільме ролю царэўны Соф'і), «праца над «Пятром Вялікім» стала выдатным доказам, што амерыканцы і рускія могуць разам здымаць фільмы». «Савецкія партнёры пабудавалі цудоўныя дэкарацыі, прадаставілі нам для работы над фільмам выдатных спецыялістаў, мы былі шчаслівыя працаваць з імі», — сказаў прадстаўнік Эн-Би-Сі Джозэл Кац.

За час здымак некалькі змяніўся сцэнарый, і перш за ўсё таму, што рэжысёр фільма Марвін Чомскі стараўся прыслухоўвацца да думкі савецкіх ўдзельнікаў здымачнай групы і вучоных-кансультантаў. Чомскі не шкадуе, што па ходу здымак унесены карэктывы, мяркуючы, што фільм ад гэтага толькі выйграў. Зрэшты, савецкія партнёры не аказвалі на амерыканцаў ціску — нават і тады, калі гістарычныя неадкладнасці ў сцэнарыі былі занадта відавочныя (напрыклад, бліжэйшы саратнік Пятра Аляксандр Меншыкаў у фільме «пастарэў» на 15 гадоў).

У асноўным здымкі вяліся ў Суздаль — невялікім старажытным рускім горадзе ў 200 кіламетрах на паўночны ўсход ад Масквы. Тут здымачная група, паводле слоў дырэктара карціны Канстанціна Таерэна, «змагла знайсці архітэктурныя ансамблі, якіх больш нідзе не ўбачыць». Аднак адных суздальскіх цэркваў і манастыроў аказалася недастаткова для поўнага адлюстравання эпохі руджыа XVII—XVIII стагоддзяў, калі жыў і кіраваў Пётр I. Савецкія спецыялісты-дэкаратары пабудавалі драўляны гарадок, які імітуе старадаўнюю Маскву. Гэтыя дэкарацыі Марвін Чомскі назваў цудоўнымі, дадаўшы, што пасля «Клеопатры» ён не сустракаў у практыцы кіно нічога падобнага.

З найбольшымі цяжкасцямі савецкім мастакам і дэкаратарам давялося сутыкнуцца пры будаўніцтве вялікіх копіяў Гранавітай палаты і Успенскага сабора Маскоўскага Крамля. Яны былі ўзведзены прама на грунце і забяспечаны неабходным бааластам, таму што ў Суздаль, які з'яўляецца дзяржаўным запаведнікам, забараняецца праводзіць якія-небудзь зямляныя работы.

Аператар карціны — Вікторыя Старара, у чым актыўна такія стужкі, як «Апакаліпсіс нашых дзён», «Канфарміст», «Чырвоныя» і іншыя. Па словах Старара, двухразовага ўладальніка «Оскара», у яго было «цудоўнае ўзаемадзеянне» з савецкімі калегамі — мастаком-пастаноўшчыкам Аляксандрам Паповым і мастаком па касцюмах Элай Маклакавай. «У рабоце Маклакавай, — сказаў Старара, — уражваюць не толькі гіганцкія маштабы (яна падрыхтавала

многія сотні эскізаў), але і дакладнасць у кожнай дэталі». А Лілі Палмер, якая выконвае ролю маці Пятра, заўважыла, што «ў касцюмах Маклакавай немагчыма не адчуваць сябе царыцай».

«Мы здымалі фільм аб тым перыядзе гісторыі, які на Захадзе вельмі мала ведаюць, але які меў вялікае значэнне не толькі для рускіх», — сказала Ванеса Рэдгрэйв. Такой жа думкі прытрымліваецца і Вікторыя Старара: «Пётр належыць усяму чалавецтву. Ён прымуціў Захад з павагай ставіцца да Расіі».

І ўсё-такі фільм, мне здаецца, не столькі пра Пятра — дзяржаўнага дзеяча, колькі пра Пятра — чалавека: тут вельмі многа ўвагі ўдзелена яго асабістаму жыццю.

Вось што гаворыць Максімільян Шэл, асноўны выканаўца ролі Пятра I (увогуле цара ў фільме іграюць чатыры акцёры — у розныя перыяды яго жыцця): «Мой герой — чалавек з вельмі складаным характарам. Іншы раз — вельмі просты, іншы раз — надзвычай жорсткі. Але толькі ўсвядоміўшы грандыёзнасць таго, што ён зрабіў, можна вырашыць для сябе, быў ён добрым ці дрэнным».

Некаторыя, праўда, лічаць, што паказаць «грандыёзнасць таго, што ён зрабіў», не зусім удалося. Эла Маклакава, напрыклад, гаворыць, што з фільма так і не стала ясна, чаму ж Пятра назвалі «Вялікім». Іншымі словамі, акцэнт на асабістае жыццё Пятра ў значнай ступені перашкаджае наказу на экране аб'ёмнай гістарычнай праўды.

«Калі ўвасабляеш гісторыю на экране, даводзіцца іншы раз і адступаць ад яе, — тлумачыць пазіцыю аўтараў фільма Вікторыя Старара. — Бо мы не можам даваць пастаянны тлумачэнні, як у падручніках. Наша задача — зліпіць цэласны вобраз чалавека на фоне гістарычных падзей».

«Савінфільм» займаўся арганізацыяй здымак не толькі ў Суздаль і Маскве (там работа вялася ў павільёнах студыі імя М. Горькага), але таксама ў Ленінградзе і Бухары, а яшчэ раней — у Вене, дзе здымаліся замежныя падарожжы Пятра. У тых эпізодах Лаўрэнс Аліўе выконваў ролю караля Уільяма. Трэвар Ховард — Ісака Н'ютана, Джон Мілс — брытанскага адмірала Дэвіда Мітчэла.

У «Пятры Вялікім» здымаліся таксама вядомыя савецкія артысты, напрыклад, царэвіча Аляксея сыграў Барыс Плотнікаў. Еўдакію Лапухіну (першую жонку Пятра) — Наталля Андрэйчанка.

«Зняць фільм тут, у Расіі, — гаворыць Джозэл Кац, — важна было менавіта цяпер, калі культурныя кантакты паміж нашымі краінамі вельмі рэдкія. Акрамя таго, мы спадзяёмся сваёй карцінай выклікаць цікавасць да рускай гісторыі не толькі ў амерыканцаў, якія сапраўды амаль нічога не ведаюць аб ёй, але і ў глядачоў іншых краін».

Пасля таго як у лютым 1986 года фільм «Пётр Вялікі» пройдзе (у самы дарагі — вярчэрні — час) — па канале Эн-Би-Сі, вынік сумеснай творчасці інтэрнацыянальнай здымачнай групы ўбачаць тэлегледачы і многіх іншых заходніх краін, якія купляюць прадукцыю гэтай тэлекампаніі.

Андрэй БЯЗРУЧАНКА.

У вялікай і разнастайнай культурнай праграме XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў прымаюць удзел і папулярныя беларускія артысты. З творчасцю вакальна-інструментальнага ансамбля «Верасы», фальклорна-харэаграфічнага «Харошкі» добра знаёмыя аматары эстрады ў нашай краіне. А ў гэтыя дні, мы ўпэўнены, у іх з'явіцца прыхільнікі і сярод замежных гасцей. НА ЗДЫМКАХ: танцуюць «Харошкі»; ансамбль «Верасы» выступае ў спецыяльна падрыхтаваным да форуму моладзі перадачы «Салют, фестываль!».

Фота А. ДРАЗДОВА і У. ДЗЕМКІНА.

СМЕХ І СУМ ПІСЬМЕННІКА

ЯГО ПРЫЗВАННЕМ СТАЛА ЛІТАРАТУРА

ДА 90-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ МІХАІЛА ЗОШЧАНКІ

Максім Горкі лічыў Міхаіла Зошчанку самым папулярным рускім праязікам 20-х гадоў. У 30-х гадах слава гэтага літаратара дасягнула апога. Зошчанка стаў асобай легендарнай. Яго фразы і звароты тыпу «сабачка сістэмы пудзель», «адказвай, як на анкету» — увайшлі ў размоўны лексікон. Людзі гаварылі: «Зошчанкаўскі персанаж», «Ну, проста з Зошчанкі»...

А чалавек, якога лічылі вялікім гумарыстам, вызначаўся незвычайнай сціпласцю і стрыманасцю ў праяўленні пачуццяў. Нават сябры ніколі не бачылі, каб ён смяяўся. Быў ён прыгожым, невялікага росту, любіў добра апранацца, цаніў у людзях ветлівасць і такт, не выносіў фамільярнасцей.

Біяграфія яго незвычайная. Паходзіў з двара, але парваў са сваім саслоўем. У першую сусветную вайну адзначаны чатырма ўзнагародамі за «выдатную храбрасць» і прадстаўлены да пяці. Пасля вайны перамяніў калы дваццаці прафесій: быў галоўным камендантам паштамта і тэлеграфа, дэгустатарам, агентам крымінальнага вышуку, акцёрам, інструктарам па труса- і курагадоўлі, стальяром, паставым міліцыянерам, шаўцом, рахункаводам, краўцом... У 1921 годзе апублікаваў сваё першае апавяданне. «Мэта жыцця, — гаварыў Зошчанка, — знайсці прызванне». Яго прызваннем стала літаратура.

Чытаючы яго кнігі, людзі смяяліся. Выканаўцы твораў Зошчанкі на эстрадзе былі вымушаны пастаянна спыняць чытанне: смех глядачоў перакрываў іх голас. Іншы раз, вельмі рэдка, пасля доўгіх угавораў выступаў з чытаннем сваіх апавяданняў сам Зошчанка. Чытаў ён з сур'ёзным тварам, голасам роўным, без усялякіх інтанацый — і тады глядачоў ужо даводзілася літаральна выносіць: некаторым ад смеху рабілася млосна...

Смяяліся ўсе, не смяяўся толькі Зошчанка. Смех быў у яго кнігах, а ў душы — сум. Публіка і частка крытыкі любіла яго за тое, што ён смяяўся, прымала за адчайнага веселуна, а ён здзіўлена і шчыра пытаўся на прэм'еры сваёй п'есы: «Чаму яны смяюцца? Што тут смешнага?»

Ён лічыў сябе не гумарыстам, а сатырыкам. Сваім галоўным ворагам называў мешчаніна. Ён высмейваў скнараў — абывацеляў, якія, прыстасаваны да сацыялістычнай рэчаіснасці, па-жульніцку карысталіся яе лозунгамі, забяспечваючы сабе цёплае месца пад сонцам. Зошчанка віртуозна выкарыстоўваў кос-

назчыкасць і нехлямяжасць іх жаргону, няродольнасць карыстацца разумнай людскай мовай.

Вельмі розныя людзі паважалі, любілі і высока цанілі Міхаіла Зошчанку: Максім Горкі, Уладзімір Маякоўскі, Аляксей Талстой, Аляксандр Фадзееў, Віктар Шклоўскі, Канстанцін Федзін, Ганна Ахматава, Дзмітрый Шастаковіч...

Горкі чакаў новых кніг Зошчанкі «з усхваляваным нецярпеннем». «Такіх суадносін іроніі і лірыкі я не ведаю ў літаратуры ні ў кога, — пісаў ён. — Вялікую справу робіць гэты чалавек. Вялікую».

На чым грунтуецца папулярнасць Зошчанкі сёння? У першую чаргу, вядома, на тым, што гэта вельмі цікавы і своеасаблівы мастак. У літаратуру ён увайшоў са сваёй уласнай тэмай і героямі. У кожнай кнізе ён выглядае па-новому, але заўсёды застаецца самім сабой, літаратарам з уласным почыркам, пісьменнікам вялікага грамадзянскага пачуцця і ўстрыможанага сумлення.

Сваё біяграфічнае дзіцячае апавяданне «Не трэба глаць» Зошчанка закончыў так: «І я, лежачы ў сваёй пасцелі, пачуўшы гэтыя словы, горка заплакаў. І даў сабе слова гаварыць заўсёды праўду. І я сапраўды так заўсёды і цяпер раблю. Ах, гэта іншы раз бывае вельмі цяжка, але затое ў мяне на сэрцы весела і спакойна».

Ёсць і іншая прычына. І ў нашы дні многіх персанажаў Зошчанкі яшчэ не сталі гістарычнымі. Змяніўся іх лексікон, змянілася знешнасць. Але сутнасць у такіх тыпаў засталася ранейшая.

Творчасць ніколі не стамляла Зошчанку. Ён пісаў апавяданні і аповесці, п'есы і фельетоны, кінасцэнарыі, літаратурна-навуковыя эсе, біяграфічныя нарысы, апавяданні для дзяцей. Ён выдатна пераклаў кнігі фінскага «Двойчы народжаны», марыў нанова перакласці «Паходжанні бравы салдата Швейка» Яраслава Гашака.

Яго творы выдаюцца і перавыдаюцца, перакладаюцца на дзесяткі замежных моў. Яго творчасць прыцягвае ўвагу не толькі літаратурназнаўцаў, але і мовазнаўцаў, псіхалагаў. Сам жа ён паўстае сёння сапраўдным савецкім пісьменнікам-грамадзянінам, які ніколі не аддзяляў сябе ад народа і імкнуўся заўсёды сумленна служыць яму сваім перамам.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

КАРЦІНЫ М. ПАЛЯНКОВА — УКЛАД У БАРАЦЬБУ ЗА МІР НА ЗЯМЛІ

УСЁ ЖЫЦЦЁ СПЛАЧВАЮ СВОЙ ДОЎГ

Рэдакцыя часопіса «Мастацтва Беларусі», рыхтуючыся да 40-годдзя Перамогі, разаслала анкету дзесяціма беларускай культуры і мастацтва, дзе былі пытанні пра іх адносінны да ваеннай тэмы і пра тое, які ўплыў аказала мінулая вайна на лёс і творчасць кожнага. Прышло сотні адказаў. Адзін з іх — ад мастака з Гомеля. На лістку са школьнага сшытка было ўсяго некалькі фраз: «Тэму Вялікай Айчыннай вайны ўспрымаю і стараюся вырашаць як сучасную.

Раны і хваробы ні на адзін дзень не даюць забыць пра вайну. Толькі ў 1984 годзе ў балыніцах я правёў тры месяцы, не лічачы амбулаторнага лячэння. Таму вайна для мяне як бы працягваецца і ніяк не становіцца гісторыяй. Да гэтага яшчэ трэба дадаць пагрозу поўнага знішчэння, што нависла над чалавецтвам».

Пісьмо Мікалая Палянкова з Гомеля датавана 3 студзеня 1985 года. Знаходзячыся ў балыніцах, ён пісаў гэтыя радкі, за якімі, адчувалася, столькі перажытага, страт, горкіх успамінаў, болю і разам з тым няскоранасці, прагі жыцця і творчасці.

З Мікалаем Сцяпанавічам мы сустрэліся летам у Мінску. Ён прыехаў, каб яшчэ раз пабываць на рэспубліканскай выстаўцы, што адкрылася напярэдадні 9 Мая, дзе дэманстравалася і яго карціна «Салдацкая песня». Сюжэт яе даволі просты: на грудавіку едуць некалькі салдат — маладых, рослых, прыгожых хлопцаў, а з імі дзяўчына — напрасілася падвезці. Салдаты спяваюць, і вецер далёка разносіць словы песні. Нечаму свайму ўсміхаецца юная пасажырка. Буяюць вырванна і медзю прыдарожныя дрэвы і кусты. Уперадзе — радасць, уперадзе — цалае жыццё. Звычайныя эпізоды мірнага нашага быцця. На праўдзе кажучы, я нават трохі здзівілася, што ўбачыла тут карціну М. Палянкова зусім нібы і не на ваенную тэму. Хаця зноў жа, глядзячы на карцінах многа салдат параненых, скалечаных, забітых, нават салдат-дзяўчат. Зброя, кроў, пагуты — сімвалы вайны. А ў Палянкова салдаты — нашы сучаснікі, зброю яны пакінулі ў казармах. Гледзячы на гэту карціну, задумваешся над тым, які лёс чакае хлопцаў, сыноў

тых салдат, што змагаліся з фашызмам, усіх нас.

Сярод іншых карцін на выстаўцы гэта жыццесцвярджальнае і аптымістычнае палатно набывае глыбока публіцыстычны сэнс і пафас.

Мы двойчы, тройчы праходзім з Мікалаем Сцяпанавічам па залах Палаца мастацтва, спыняючыся ля работ, што ўзнаўляюць падзеі і трагічныя эпізоды вайны, усенароднага змагання. Стары мастак, я заўважаю, пачынае даставаць са сваёй паходнай сумкі, з якой ніколі не расстаецца, выратавальныя таблеткі.

— Вось бачыце, як расхвалываўся, — апраўдваецца ён, — гэта ўсё вайна праклятая, гляджу — і прыгадваю свае юнацкія гады, сваіх загінуўшых сяброў. Мая сястра Люба пайшла на фронт амаль дзяўчынкай. Вайна скалечыла яе. Нялёгка лёс выпаў на яе долю. Люба памерла ўжо ў мірны час, але віной таму была вайна. Я рэдка бяруся расказваць пра тое, што мне давялося перажыць у шматлікіх канцэнтрацыйных лагерах. Усё жыццё я пішу вайну, а ў душы застаюся яе салдатам.

Сваю дыпломную работу выпускнік Растоўскага мастацкага вучылішча імя М. Грэкава М. Палянкоў назваў сімвалічна — «1941 год». Там было ўсё, што перапаўняла душу юнака, які прайшоў пекла вайны: агонь, кроў, смерць. Потым на рэспубліканскай выстаўцы дэманстраваліся карціны «На роднай зямлі», «Франтавы сон», «У зваленні», «Бярозавы сок». Усе яны так ці інакш працягвалі галоўную тэму творчасці М. Палянкова.

...У Растоўскае вучылішча яго прынялі адразу на трэці курс: выдатна здаў кампазіцыю і малюнак. «Адкуль ты такі, Палянкоў?» — паглядзеўшы на яго, бледнага юнака, спытаўся выкладчык. «Я з Беларусі, я з вайны», — сказаў тады Міхаіл.

Гэта быў 1947 год. Яму было 26 год, а здавалася, што пражыў цэлае жыццё.

Міхаіл скончыў школу ў Оршы, і бацька, угледзеўшы ў сына мастацкі здольнасці, павёз яго ў Віцебск. Хлопца прынялі ў мастацкае вучылішча, адно з лепшых на той час у краіне. Ён пачаў вучыцца, а неўзабаве работы здольнага студэнта паслалі на выстаўку ў Парыж. На скульптурным аддзяленні вучылішча тады займаўся цяпер вядомы беларускі пісь-

меннік Васіль Быкаў. Ён быў лідэрам у скульптураў, а Палянкоў — у жывапісцаў. Але нядоўга давялося хадзіць ім абодвум на заняткі: 17 сакавіка 1941 года М. Палянкова і многіх яго ровеснікаў прызвалі на службу ў армію. Збіраючы рэчы, Міхаіл тады паклаў у чамадан паперу і акарэльныя фарбы — думаў, што і ў войску спатрэбяцца яго здольнасці.

А далей усё закруцілася, як на старой дакументальнай стужцы. Летам пачалася вайна. Бамбёжка Мінска, гібель курсантаў у лясах пад Дзяржынскам...

— Я памятаю, што болей за ўсё мяне ўразілі пасля першай бамбёжкі рэшткі адзення маіх сяброў на правагах. І чырвонае неба, як гараў Мінск.

Мы доўга не маглі дабрацца да чыгункі.

...На перадавой ішлі жорсткія баі. 255-я танкавая брыгада вяла бой пад Ржэвам. Старшы сяржант М. Палянкоў упэўнена вёў свой танк Т-34. Ён не верыў у смерць і не баяўся яе. І раптам выбух, папоўз дым... Нібы пяском засыпала вочы... «Мільганула думка, — прыгадвае Міхаіл Сцяпанавіч, — што сляпым не змагу потым пісаць карціны». Ад падбітай машыны пад вогненным дажджом ён ледзь паспеў адбегчы ў кусты. Дапоўз да рэчкі.

— Як сцягнула, я вярнуўся да таго месца, дзе стаяў танк, пачаў шукаць сваіх сяброў. Але так і не знайшоў. Цяжка паранены, я трое сутак блукаў у лесе, пакуль не нарваўся на фашыстаў. Ржэў, Вязьма, Маладзечна, Рыга, далей Польшча, Чэхаславакія. Многія канцлагеры, дні і ночы паміж жыццём і смерцю. Уцёкі, зноў канцлагеры. А там здзенкі, пабоі.

Усё-такі яму пашчасціла ўцячы з палону.

— Мяне выратавалі чэшскія патрыёты, — гаворыць Мікалай Сцяпанавіч. — Рызкуючы ўласным жыццём, яны хавалі мяне ў вёсках. Я быў такі слабы, што ледзь рухаўся. Насілі мне ежу, рабілі перавязкі. Даведаўшыся, што я вучыўся на мастака, яны нават дасталі некалькі алоўкаў і паперы... Калі трохі ачунаў, стаў хадзіць разам з чэшскімі партызанамі на заданні ў горы.

А потым быў шлях дамоў. Мікалая Палянкова прызначылі ездавым у трафейную часць. Яны рухаліся праз Польшчу і Малдавію, а наўкола была скалечаная зямля,

знішчаныя вёскі і гарады. Калі дабраліся да Віцебска, Мікалай адразу адправіўся ў вучылішча. Прышоў і застыў на месцы: адно вуголле, а побач руіны тэатра...

— Я стаяў на роднай зямлі і плакаў. Я быў жывы. А думаў пра тое, што калі лёсам мне было наканавана выжыць, то я ў вечным даўгу цяпер перад загінуўшымі. А абавязак мой у тым, каб расказаць усім, што такое вайна і фашызм, пра сілу і веліч чалавечага духу. У Віцебску ў мяне нікога не было родных. Я паехаў у Растоў, каб прадоўжыць вучобу і стаць потым мастаком.

Ён стаў мастаком. Пакуль вучыўся — ніколі не еў дасыта, не меў добрага адзення. Сілы давала мара і надзея.

Пазней аб'ехаў паўсвету: пабываў на Міжземным моры, у Грэцыі, Іспаніі, Італіі, Індыі, Сінгапуры, Малайзіі, краінах Заходняй Еўропы... У яго майстэрні побач з салянымі фігуркамі можна ўбачыць розныя экзатычныя сувеніры. Неаднойчы пасля вайны пабываў у Чэхаславакіі. У Чэске-Будзевіцы, горад-пабрацім Гомеля, нядаўна вазіў выстаўку беларускіх мастакоў, дзе экспанавалася і яго работа. Адзінае, аб чым моцна шкадуе Мікалай Сцяпанавіч, што не змог адшукаць тых людзей, якія ратавалі яго ў час вайны. Аказалася, што вёсак з назвамі Велібож, Бездзекаў і Паліцэ ў Чэхаславакіі каля дзесяці.

У вялікай і светлай майстэрні Мікалая Сцяпанавіча амаль няма карцін, хаця ён даволі многа працуе, часта піша таксама пейзажы, эцюды.

— Дзесяткі сваіх пейзажных работ я падарыў сябрам і знаёмым, — расказвае мастак. — Прыдуць, скажам, да мяне госці, спадабаецца ім нешта — я з задавальненнем аддаю. Любімыя мною куточки прыроды, адлюстраваныя на карціне, упрыгожаны потым іх кватэры. Зразумела, я мог бы зрабіць больш, чым зрабіў, але не ўсё атрымліваецца так, як хочацца. Часта перашкаджаюць хваробы. Снадысяю, што лёс мне яшчэ дадасць час: у мяне многа цікавых задум.

Мікалай Сцяпанавіч — сціплы чалавек. Гаворачы пра сваю творчасць, ён даволі часта выказвае незадаволенасць сабой, тым, што зрабіў. Амаль нічога не пачула я ад яго пра тое, што некалькі гадоў ён кіраваў на

грамадскіх пачатках дзіцячай студыі у Гомелі, быў адказным сакратаром Праўлення абласной арганізацыі Саюза мастакоў БССР, займаў іншыя афіцыйныя пасады. Грамадская работа займала ў яго жыцці даволі значнае месца.

Наогул жа на лёс свой ён не скардзіцца.

— Я цяпер ужо ў пенсійным узросце. Самы час, як гавораць, падвесці нейкія вынікі жыцця. Што было ў ім галоўным? Галоўнай была Радзіма, я бачыў яе ў снах, калі губляў прытомнасць ад цяжкіх ран у фашысцкіх лагерах, калі ездзіў у замежныя камандзіроўкі. Вось і цяпер, перш чым узняць у рукі пэндзаль, пачаць працаваць, я павінен адчуць амаль фізічную блізкасць да зямлі, да прыроды. Як быццам яна аддае мне свае жыватворныя сілы...

Мая Радзіма клапоціцца пра мяне, як маці. У Саюзе мастакоў БССР, членам якога я стаў у 1965 годзе, мяне, як ветэрану вайны, у першую чаргу выдзяляюцца пецёўкі ў санаторыі, лякарствы я атрымліваю ў палову кошту, а нядаўна прапанавалі новую трохпакаёвую кватэру. Але мы з жонкай прывыклі да сваёй двухпакаёвай, ды нам болей і не трэба. Тым больш, што ў мяне такая цудоўная майстэрня. Тыя ж самыя іспанскія ці італьянскія мастакі толькі марыць могуць пра такія ўмовы для жыцця і творчасці.

— А ці расказваеце вы свайму сыну пра ваенныя гады? — пацікавілася я ў мастака.

— Так. Але гэта мяне цяжка. Усе мае ўспаміны жывуць са мной. І тое, як фашысты ў адным з канцэнтрацыйных лагераў прымушалі раненых, знясіленых людзей займацца фізкультурай... Нехта ўпадзе, а канвойны салдат падыздзе і стрэліць ля самага вуха — здэкліва скажа: падымайся, трэба клапаціцца пра сваё здароўе. Бязмежны цынём і чалавечанавісніцтва! Вайна пакінула сляды не толькі на маім целе, але і ў душы. Памятаю, як у адным з першых баёў я разгубіўся: на вузкай дарозе ляжалі забітыя салдаты. І нікуды не звярнуць... Такое не забываецца. Людзі павінны ведаць перахытае нашым пакаленнем. І таму, пакуль я жыву, буду пісаць карціны пра вайну. Яны — мой уклад у барацьбу за мір.

Тацяна АНТОНАВА.

НОВАЯ ВЕРШЫ

Будзьце шчаслівыя, людзі!

Светлае неба над жытняй далінай
Выска ўскінула крылы свае.
Толькі былое журлівай калінай
Зболены голас душы падае:

Хто іх, палеглых, разбудзіць!
Мір толькі згода ацудзіць.
Будзьце ж вы лучныя, людзі, —
Будзьце шчаслівыя, людзі!

Не насыпаецца бедамі ў свеце
Неўтайманыя злавесны агонь.
Горнецца вецце трывожным суквеццем
Да абеліскаў, да сэрца майго:

Хто іх, палеглых, разбудзіць!
Мір толькі згода ацудзіць.
Будзьце ж вы лучныя, людзі, —
Будзьце шчаслівыя, людзі!

ЛІСТОК

Дубовы лісток працягнуў —

І два жалуды...
Не весела сэрцайка на скразняку.
Халады.
Не нам іх баяцца. Нейк перажывем —
Людзьмі
ды з людзьмі.
А гэты лісток —
яму лепш у траве —
Ты садзьмі.
З маёй далані ты садзьмі яго сам
Без жалю-тугі:
Хай будзе, як ёсць ужо ў нашых лясах,
Дарагі...

ОДА ДЗІВОСНА ПРЫГОЖАМУ ЧАЛАВЕКУ

Існуе ж характо!.. Як на ікону,
Так і глядзела б на цябе да скону,
Не заўважаючы ваколля, часу —
Ва ўладзе найбязгрэшнейшага шчасця
На яве апынцця раптам сведкай
Гармоніі невераемай гэткай
Духоўнага і вонкавага, —
мусіць,
як руку — Такі адзіны ты на Беларусі!

В. К.

Бо чуд, каб часты быў, не стаў бы
цудам.
Відаць, ніколі з памяці не збуду
Прадоннай, засяроджанае плыні
З вачэй тваіх, нібы валожкі, сініх,
Такіх сіноцікіх — аж безбаронных
Пры смолі валасоў рассерабронных!
Нібы крынічку, не стамлюся слухаць
Бянтэжлівасць усмешкі, годнасць рухаў,
Усё тваё прыўкраснае аблічча,
Сагрэтае, ажыўленае знічам
Душ валяюбных нашага народа,
Якім — ты — знак таго —
Не будзе зводу!

Данута БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА БЕЛАЕ ВОЗЕРА

Сэрца самой Беларусі — возера Белае.
Лініі вен электрычных пралеглі наўсцяж.
Тахае гулка ў рэбры сасновага берага.
Белыя чайкі прыручаны Нінай Мацяш.
Стому, пярэпалах змый,
загаі і загушкай.
І сірату, як дачку, прыгарні да пляча.
Лёс нешчаслівых жанчын трапяткой
Драгабужкай,

нібы азёры, самотныя душы злучаць.
Бераг палескі не будзе з-за нас
засмучоны.
Стынем у леце лагодным, нібы на ляду.
Возеру Беламу донарам-возерам
Чорным
прагнем аддаць беспатольную сілу-ваду.
Прозелень хваляў, настоеных церпка
на зёлках, —
мусіць, таму што не змуцім
ні душ, ні азёр, —
узнагародзіла шчодро вячэрняю зоркай
і прытуліла рукамі таго, хто памёр.

Белае возера вечнасці вокам здалосся.
Неба ўздыхнула — усплэснуў хвостом
белы кіт.
Так палянецць бы белаю чайкай
у просіны!
Возерам белым з прадоння глядзець
у блакіт.
Здарыцца нека само.
І спяшаць туды нельга.
Вочы мінулага дрэмлюць глыбока
на дне.
Белыя воблакі хай праплываюць па небе.
Чорныя воблакі хай патанаюць ва мне.

У самым разгары школьных канікулы. Тысячы хлопчыкаў і дзяўчынак ужо адпачылі ў піянерскіх лагерах, многія паехалі на апошнюю, трэцюю змену. Сярод самых прыгожых і цікавых месцаў адпачынку — піянерскі лагер імя Героя Савецкага Саюза піянера Марата Казея. Лагер размясціўся ў маляўнічых ваколіцах беларускай сталіцы, каля Мінскага мора. Тут створаны ўсе ўмовы для добрага адпачынку: пабудаваны ўтульныя домікі, прасторная кіназала, бібліятэка, асабліва падабаецца малым казачны гарадок: пад старымі соснамі стаіць домік на курыных нагах, фігуры казачных персанажаў, выразаныя з дрэва. НА ЗДЫМКАХ: ранішняю пабудку грае гарніст Руслан СМІРНОЎ; юныя турысты ў паходзе па ваколіцах Мінскага мора; у казачным гарадку таямніча і цікава. Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

У вашу калекцыю

З ЭМБЛЕМАЙ ФЕСТИВАЛЮ

27 ліпеня ў Маскве адкрыўся XII Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў. Перагорнута новая старонка ў міжнародным маладзёжным руху. У многіх краінах выйшлі ў свет у гонар гэтай падзеі паштовыя маркі. Да свята моладзі Міністэрства сувязі СССР таксама выпусціла ў паштовы абарот пяць марак і блок, некалькі мастацкіх канвертаў. Першая марка серыі прысвечана адкрыццю фестывалю. На ёй паказана група моладзі. На наступнай — негрыцянская дзяўчына прышпільвае да валасоў эмблему фестывалю — рознакаляровы рамонак. Прадстаўніца белай расы на марцы паказана з паднятай рукой, сіснутай у кулак. Гэты жэст сімвалізуе салідарнасць і давер'е ў прагрэсіўнай моладзі свету. На наступнай мініяцюры — юнак з жоўтым колерам скуры рытуецца да фотаздымкі слаўтацей Масквы.

У гэтыя дні часта ўспамінаюць лета 1957 года — VI Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў, які адбыўся ў Маскве. Прыгожая, памала-

дзеўшая, сустракала наша сталіца пасланцоў 130 краін свету. Як і на ўсякім свяце, тут былі песні і танцы, усмешкі... І абавязкова вялася сур'ёзная размова аб праблемах, што хваляюць моладзь.

Сярод захапленняў, якія дапамагаюць умацаваць дружбу, развіваць інтэрнацыянальны сувязі, маладыя людзі называлі філатэлію. Менавіта ў тыя дні многія госці Масквы пабывалі на філатэлістычнай выстаўцы, што праходзіла ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна. Гэта была першая пасляваенная міжнародная выстаўка марак у СССР. Ставілася мэта азнаёміць удзельнікаў і гасцей фестывалю з паштовымі мініяцюрамі СССР, папулярызаваць філатэлію як адзін з важных сродкаў міжнародных культурных сувязей.

VI Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў у Маскве цікава занатаваны ў філатэліі. Міністэрства сувязі нашай краіны прысвяціла яму 18 марак і паштовы блок. Яны даносіць да нас той радасны і светлы

настрой, якім былі прасякнуты ўсе фестывальныя сустрэчы. Урачыстае шэсце моладзі — сюжэт маляўнічай мініяцюры, што адкрывае серыю марак. На іншых паштовых знаках мы бачым эмблему фестывалю — голуба міру, флаг сьвята. Многія госці павезлі з сабой на памяць падборку фестывальных марак аб слаўтацях Масквы. На іх Крамлёўскія вежы, універсітэт на Ленінскіх гарах, Вялікі тэатр Саюза ССР, стадыён у Лужніках.

Для калекцыянераў фестывальныя дні былі поўныя прыёмных клопатаў — паспець у розныя аддзяленні сувязі Масквы, каб пагасіць фестывальную карэспандэнцыю памятнымі штэмпелямі. А іх было больш дзесяці. Яны расказвалі аб выстаўцы марак, адкрыцці фестывалю, пра кастры дружбы, маладзёжныя балі, свята дзяўчат, сустрэчы філатэлістаў у ДOME архітэктараў. Прайшло звыш 25 гадоў з таго часу, як ва ўсе куткі свету разлілася з Масквы канверты з эмблемай VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў.

За гэты час калекцыі філатэлістаў папоўніліся новымі выпускамі розных краін, звязанымі з маладзёжным рухам, з сустрэчамі на фестывалю. XII Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў таксама прынясе ў альбомы філатэлістаў свету свае паштовыя сувеніры, уяўчаныя фестывальным рамонакам — кветкай дружбы і міру.

Леў КОЛАСАЎ.

СПОРТ

НА МАТЧЫ лёгкаатлетаў СССР і Паўночных краін, які адбыўся ў Нарвегіі, мінчанін Аляксандр Васільеў стаў пераможцам у бар'ерным бегу на 400 метраў і ўстанавіў новы рэкорд краіны — 48,33 секунды.

ЖАНОЧЫ чэмпіянат Савецкага Саюза па веласпорту быў праведзены ў Чарнаўцах.

У каманднай гонцы на шасе першае месца занялі спартсменкі таварыства «Дынама». У складзе гэтай каманды выступала беларуская велогоншчыца Святлана Грэкава.

МІНЧАНКА Ірына Ушакова ўзнагароджана бронзавым медалём на чэмпіянаце свету па фехтаванню. Каманда нашай краіны, за якую выступала беларуская спартсменка, у барацьбе за трэцяе месца нанесла паражэнне зборнай Польшчы — 8:7.

ЗАВЯРШАЮЦА фіналы I Усесаюзных юнацкіх гульні.

Найбольш удала на гэтых спаборніцтвах выступілі спартсмены нашай рэспублікі па мастацкай гімнастыцы, веславанню на байдарках і каное, скачках на батуде, сучаснаму пяцібор'ю і цяжкай атлетыцы, дзе занялі першыя месцы ў агульнай камандным заліку.

У ШВЕДЦЫІ прайшоў чэмпіянат Еўропы па вольнальёўнаму спорту. Падарожнікам у гэтым горадзе скачках з трампліна сярэбраным прызёрам стала Алена Мазоўка з Мінска. «Бронза» ў яе зямлячцы Марыны Амільянчык.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80; 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1266

НЕ ГОРШ ЗА МАЦІ

Многія жыхары вёскі Семяжава Капыльскага раёна, а асабліва дзеці, цяпер часта наведваюцца да Васіля Лянько, каб убачыць даволі рэдкую з'яву: дваццаць маленькіх качанят пільна ахоўвае звычайная кошка.

Трое яе качанят адразу ж пасля з'яўлення на свет загінулі. А тут якраз прывезлі дваццаць малюсенькіх качанят. І кошка ўзяла іх пад сваю апеку. Качанят адказвалі ўзаемнасцю, ахвотна бегалі за ёю, разам начавалі ў спецыяльнай будцы, зашытыя пад цёплую поўсць.

Праўда, цяпер качанят праяўляюць пэўную непаслухмянасць і не так чуйна, як раней, рэагуюць на мяўканне і мурлыкканне названай маці, хоць заўсёды трымаюцца побач. Але кошка даруе гэтыя капрызы і паранейшаму ахоўвае іх ад бяды. Суседскія кошкі не асмелваюцца з'явіцца ў тым месцы, дзе жыруюць яе «прыёмныя дзеці». Гэта ж строга паводзіць сябе кошка з варонамі, сарокамі, можа нават патармасіць пёўна ці іншую свойскую птушку. Словам, вуха трымае востра.

ПРЫГАЖОСЦЬ—ПОБАЧ

«Прыгажосць — побач» — так называецца кніжка Міколы Дзелянкоўскага, што выйшла ў выдавецтве «Ураджай». Гаворку пра яе хочацца пачаць з абразкоў, сабраных у раздзеле «Засталося ў памяці». Аднойчы ўбачанае аўтар уваваскрашае ў памяці і сэрцы ва ўсёй разнастайнасці вобразаў, фарбаў і гукаў.

Кожны абразок успрымаецца як карціна ці эцюд, устаўлены ў рамку лірычнага сюжэта. Галоўны герой кожнай карціны — прырода: рэчкі і азёры, дрэвы і травы, птушкі і звыры. Але прысутнасць чалавека адчуваецца ў тым, як выглядаюць рэчка, лес ці поле, як паводзяць сябе звыры і птушкі. Такое ўражанне, што чалавек, вось-вось выйдзе з-за дрэў ці выплыне на лодцы з азёрнага туману на пярэдні план — у асобе аўтара, лесніка, паляўнічага, грыбніка або ягадніка. Шчаслівы аўтар, які ўбачыў і адлюстравана ў абразках гэту зямную прыгажосць, удзячныя яму і мы, чытачы.

Мікола Дзелянкоўскі — су-

працоўнік часопіса «Родная прырода». Журналісцкія дарогі яго пралягалі праз дарагую з дзяцінства Скідальшчыну, азёрную Браслаўшчыну, птушыную Асвею, Белавежскую і Налібоцкую пушчы. Разам з аўтарам падарожнічаем мы па мясцінах рэвалюцыйнай і баявой славы нашага народа, любуемся Мінскім морам, азёрамі Нарач і Свіцязь, рэкамі Нёман, Бяроза і Котра, безыменным прытокамі. Западаюць у памяць і паэтычныя радкі нарысаў, прывезеных з радзімы Адама Міцкевіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка.

Чытаючы кніжку Міколы Дзелянкоўскага, радуешся: якая яна прыгожая, наша Беларусь, які багаты яе жывёльны і раслінны свет. З удзячнасцю думаеш пра людзей, якія кожны дзень, летам і зімой, дбаюць пра гэту прыгажосць, пра гэта багацце. Работы ў іх шмат — у кожнай вобласці, у кожным раёне. Пад аховай дзяржавы знаходзіцца 3,3 мільёна гектараў, ці 15,8 працэнта ўсёй тэрыторыі рэспублікі. Больш

за 900 тысяч гектараў адведзена пад запаведнікі, заказнікі, помнікі прыроды. Урад прыняў Зямельны, Лясны і Водны кодэксы, законы аб выкарыстанні і ахове жывёльнага свету, атмасфернага паветра, іншыя важныя дакументы.

Прырода — гэта багатая кладоўка. Яна шчодро адорвае чалавека сваім багаццем. Але да гэтага багацця, піша аўтар, патрэбна адносіцца ашчадна, па-гаспадарску.

Нарысы і абразкі, сабраныя ў кніжцы «Прыгажосць — побач», чытаюцца з цікавасцю, хваляюць. Іх аўтар — не бяспасны апавядальнік, не раўнадушны чалавек. Ягоны радасць і заміланне, боль і смутак — жывыя, перадаюцца і чытачам. Пачуцці аўтара, нібы крынічка, бруцця адкрыта і ў падтэксце, эмацыянальна жывяць багаты фактычны матэрыял — праявы пераказ, спецыяльныя тэрміны, вытрымкі з розных пастановаў і дакументаў, сухія лічбы.

Мікола МАЛЯЎКА.